

1
ПАЙРАВ
СУДНИЮНИ

МАНУАЛ
ШЕЪРО

ПАЙРАВ СУЛАЙМОНӢ
(1899 - 1933)

МАЦМУАИ ШЕЪРҲО

НАШРИҲИ ДАВЛАТИИ ТОҶИКИСТОН

— 1 2 4 1 —

Государственная
респуб. С. бл. Тад. ССР
им. А. Ш. подуси

165359

870411

ПАЙРАВ СУЛАЙМОНӢ

Отаҷон Пайрав Сулаймонӣ аз он шоирҳоест, ки бо маҳсули ками адабиаш дар адабиёти тоҷик мавқеи намоёнеро ишғол карда тавонидааст.

Ин муваффақияти шоир, бешубҳа, тасодуфӣ нест, барои дурусттар таҳлил кардани эҷодиёти Пайрав, мо мухтасаран ба тарҷимаи ҳол ва давраҳои зиндагӣ кардаи ӯ истода мегузарем.

То Революцияи Социалистии Октябр хонии Бухоро монанди тамоми Азияи Миёна, дар зери асорати колонизаторҳои рус буд. Дар ин мамлакат савдогарон торафт қувват гирифта, молҳои хоми оиро (пахта, нашм, пӯсти қароқӯлӣ ва ғайра) аз халқи меҳнаткаш бо ҳаргуна фиребу найранг кашида мегирифтанд ва ба капиталистони рус, ба ҳўчаинҳои худ мефурўхтанду бо ҳамин капитали худро қувват меоданд.

Пайрав Сулаймонӣ дар онлаи яке аз ҳамингуна савдогарони маҳаллии Бухоро, дар соли 1899 таваллуд ёфтааст. Ӯ тавре ки ҳуди Пайрав дар тарҷимаи ҳоли худ менависад, дар солҳои 1907—1911 дар мактаби кўҳнаи Бухоро таҳсил намуда, пас аз он ба мадрасаи ибтидоии форсии шаҳри Марв дохил мешавад. Баъд аз тамом кардани мадрасаи форсӣ ба омўхтани забони русӣ шавку

хаваси калоне пайдо мекунад. Ба гумони мо, омӯхтани забони русиро ба Пайрав бештар падараш талкин карда бошад даркор, чунки забони русиро омӯхтани Отачон барои падари савдогараш аҳмияти калоне дошт. Бо капиталистони рус муомила ва доду гирифти ҳаррӯза доштан хоҳ нохоҳ ба омӯхтани забони русӣ эҳтиёҷ пайдо мекунонд.

Дар охир, падараш барои вай муаллими хусусӣ пайдо карда, ду сол дар назди ӯ забони русӣ меомӯзоннад. Пайрав дар муддати ду сол (1914—1916) каму беш бо забони русӣ гап мезадагӣ ва мензвиштагӣ мешавад.

Баъд аз ошногӣ пайдо кардан бо забони русӣ, шоир ба таври пинҳонӣ аз муллоҳои ҷоҳил, газета ва журналҳои русӣ хондан мегирад. Барои давом додани ин омӯзиши худ ба мактаби реалӣ Когон дохил гардида, дар он мактаб то вокиан Колесов (1917) тахсил менамояд.

Дар шароити саҳти реакционии амири Бухоро бо ҷигуна азоб ва машаққати "зиёд ба мактаби реалӣ" иштирок кардан ва адабиётҳои рус хонданаширо ҳуди Пайрав нақл мекунад, ки ин кор барои вай хатари марговар дошт, яъне вай маҷбур будааст, ки то Когон аз болон либосҳои европавӣ ҷомаю салла пӯшида ояд ва дар Когон, дар як ҷойхонае ҷомаю саллаашро гузошта, баъд аз он ба мактаби худ биравад.

Соли 1918, вақте ки реаксияи уламои ислом боз ҳам зӯр мегардад, Пайравро, барои бо либоси европавӣ гаштанаш, ба ҷадидӣ ҳукм карда, дар ҷаи куштани ӯ мешаванд. Ин таъкибкунии қувваи сиёҳи ислом Отачонро маҷбур мекунад, ки хонанишин гардида, дар кӯча ба сараш фаранҷӣ гирад.

Дикқати Пайрави ҷавонро адабиёти бузурги классикӣ тоҷик-форс кайҳо боз кашида буд. Шеър ва дос-

тонҳои гигантҳои ин адабиёт — Фирдавси, Рудакӣ, Саъдӣ, Ҳофиз ва инчунин дostonҳои романтикӣ шоирӣ бузурги Озарбойҷон — Низомии ғанҷавӣ таланти шоирӣ Отаҷонро сабзондан мегиранд, вай дар болон сатрҳои ҳар як асарӣ ин классикҳои шабҳоро рӯз ва рӯзҳоро шаб мегардонад. Аз солҳои 1918—1919 сар карда, каму беш шеърнависиро машқ мекунад.

Пайрав дар солҳои аввали революция бо таъсири муҳити онлавай (падараши миллионер буд) ва инчунин дар зерин таъсири намоёндагонӣ адабиёти ҷадидизм, ки мақсади онҳо ба амал набаромада, бар акси хоҳиши онҳо, дар Бухоро революцияи социалистӣ шуда буд, на-тавонист ин революцияро пешвоз гирад. Ҳатто, аз гуфти худӣ шоир, вай дар солҳои 1924—26 дар зерин таъсири непманӣ монда, эҷодиёташ аз лирикаӣ интӣвӣ, аз доираи тавсифи ҷашму зулфу холи сиёҳ берун набаромадааст. Шоир дар он давра бо лирикаӣ пессимистӣ ҳиссиёти худро маҳдуд сохтааст. Бинобар он дар он солҳо, ки дар лавкаи савдогарии падари худ менишаст, ба ғайр аз:

Чӣ шуд ки боз фалак мекашад ба кунҷу канорам?
Чӣ бахти шум ки пайваста гаштааст дучорам?

ҷизин дигаре гуфта наметавонист.

Революцияи Социалистӣ Октябр ва муваффақиятҳои он сол то сол, дар катори дигар республикаҳои советӣ, дар Тоҷикистони советӣ ҳам мустаҳкам шудан гирифт. Душманони ҳокимияти советӣ, дар натиҷаи бо роҳбарии партияи большевикӣ муборизаҳои фидокорона бурдани аскарони сурх ва тамоми меҳнаткашони Тоҷикистон, торумор шудан гирифтанд, халқи тоҷик ба зиндагонии хушбахтона соҳиб шудан гирифт. Дар ин муддат адабиёти ҷавони советӣ тоҷик ҳам ба сабзидан ва мустаҳкам кардани пояҳои худ далерона қадам гузошт. Ақнун намоёндагонӣ адабиёти ҷадидизм, ки кайҳо ба

контрреволюция рафта буданд, ошкоро овози худро бароварда наметавонистанд. Аммо овози нависандагон ва шоирони советӣ торафт пурқувваттар баромадан гирифт. Нависандаи бузурги тоҷик Садриддин Айний ва шоири забардасти тоҷик Абулқосим Лоҳутӣ асарҳои ҷовидонии худро эҷод намуданд. Тамоми гӯшаю канораҳои мамлакатро бо таронаҳои революционӣ пур намуданд. Як гурӯҳ нависандагони ҷавон дар майдони адабиёти советӣ қадам гузоштан.

Дар ин солҳо Пайрав Сулаймонӣ нашъунамо ёфта, барои ба адабиёти революционӣ хизмат намудан дасту остин барзад. Вай ба ҳубӣ фаҳмид, ки нависанда ва шоир танҳо ҳамоно вақт метавонад ҷовидонӣ гардад, ки барои халқ хизмат кунад. Бинобар Пайрав:

Ба адӯ гӯӣ, ҳон, бипарҳезад:
Қаламаи дашизӯ синони манасти!
Манаи аз пайравони ҳоман сурх,
Қаламаи шохиду замони манасти.

Гӯён роли назро, ки вай бояд ҳамчун аслиҳаи буррои партия, дар мубориза барои бахти инсоният хизмат кунад, муайян менамояд. Шоир ин идеяи худро дар шеърӣ «Бар зидди оппортунистони «чап» ва рост. Ба ёри зарбдорон» конкреттар карда мегӯяд:

Аскарӣ қазрамон ба даст алаи,
Дар раҳи инқилоб мо—ҳар ду.
У ба сарсина, ман ба ҷашми адӯ,
У ба тире туфанг, ман ба қалам.

Умуман баъд аз солҳои 1930—31 доираи тематикаи Пайрав Сулаймонӣ васеъ гардида, мазмунҳои социалистиро дарбар гирифтаанд.

Отаҷон шоире буд, ки дар пеши эҷодиёти худ талаботи хеле калон гузошта буд. Таланти бузурги худро ба хубӣ ҳис намуда, ҷаҳонбинии худро пайдарпай васеъ менамуд. Барои ин ки моҳияти чуқури революцияи социалистиро фаҳмад, барои ин ки ҳар як воқеаи ин муҳитро дар образи бадеӣ дароварад, асарҳои марксизмро монданашуда меҳонд. Вай бо эҷодиёти классикҳои бузурги адабиёти рус Пушкин, Лермонтов, Горький ва Маяковский қайҳо боз ошно буд. Мана дар ин солҳо шоир манфиати ҳақиқии омӯхтани забони русиро ба хубӣ фаҳмида, онро ба маънои интернационалӣ — барои омӯхтани адабиёти классикии рус қор мефармояд.

Ин буд ки Пайрав ба шакл ва мазмунӣ баланди шеър соҳиб шуд. Мазмунӣ шеърҳои худро бо ҳақиқат ва ҳастии ватани социалистӣ бой гардонид. Вай нағз фаҳмида буд, ки санъаткори ҳақиқӣ бояд ба манфиати халқ нависад ва дар шодмонӣ ғамгинии вай шарик бошад. «Шукуфани ирфон, ё худ озодии занони Шарк», «Якӯми Май ва МОПР», «Ба муносибати вафоти шоири инқилобии рус Маяковский», «Ба муносибати воқеаи Афғонистон», «Навиди Вахшстрой», «Манораи марг» барин шеърҳои ӯ солҳои сол дар ёди хонандагони советӣ боқӣ монда, номи шоирро ҷовидонӣ мегардонанд.

Пайрав аз мазмун ва образҳои дурахшони асарҳои Максим Горький, Серафимович ва Маяковский илҳом гирифта, ба ин адибон «Қалами санъат ва меҳнат», «Ба устоди «Сели оҳанин», «Ба муносибати вафоти шоири инқилобии рус Маяковский» барин шеърҳои баланд-санъати худро бахшида навиштааст.

Ғайр аз ин, Отаҷон бо тарҷима намудани як қатор асарҳои устодони адабиёти советӣ адабиёти тоҷикро бой гардонид. «Сели оҳанин» (Серафимович), драмаи «Балво» (Фурманов) ба забони тоҷикӣ бо қалами Пайрав тарҷима карда шудаанд.

Дар баҳори соли 1941 ба рӯзи вафоти Пайрав Сулаймонӣ 8 сол пур мешавад. Номини шоири пуристеъдоди тоҷик дар адабиёти мо то абад зинда хоҳад монд. Худи шoir ҳам ба ин боварӣ карда, бо ифтихор гуфтааст:

То ҷаҳон ҳаст, зинда хоҳам буд,
Каламаи умри ҷовидони манаҷ.

М. Турсунзода.

ШУКУФАИ ИРФОН
Е ХУД
ОЗОДИИ ЗАНОНИ ШАРҚ

Саҳаргаҳе шудам аз хона ҷониби гулзор,
Даме ки шамси чаҳонтоб сар зад аз кӯхсор.
Зи диданаш шаби торик буд рӯ ба гурез,
Зи юмни ӯ ғаму андӯх гашт рӯ ба фирор.
Ба лолаву гули насрини боғ хуси афзуд,
Ба булбулони чаман дод савти мусиқор.
Хулоса, дастӣ табиат чунон гуҳар афшонд, —
Замин чу фарши зумуррад шуд аз ямину ясор.

II

Зи кунҷи боғ хиромон шуданд, чун товус,
Гурӯҳи духтаракони зарифи гулрухсор.
Зи рӯяшон ҳама пайдост рангу бӯи чаман,
Зи мӯяшон ҳама барпост бӯи мушки татор.
Тавонашон ҳама аз фанни тарбият сероб,
Димоғашон ҳама аз илму маърифат саршор.
Ҳама ба вақти суҳан — хушбаёну хуш-оҳанг
Ҳама ба ҳини тақаллум — малеху хушгуфтор...

III

Бунафша гуфт ба насрин ки: эй рафиқи шафӣк,
 Суман зи настарин омӯхт дарсро такрор.
 Ба лола дода сабақ аргувон зи наққошӣ,
 Дигар шақоиқу савсан фитодааст канор.
 Ба ханда гуфт шақоиқ ки: ҳон, бунафша! даме —
 Зи худситой боз-ою ин сухан ёд ор:
 — Ки гул ду рӯз дар ин гулистон намоён аст,
 Вале ба синаи булбул ҳамеша монад хор...

IV

Падид гашт ба рӯи ҳаво сияҳ абре,
 Гирифт сурати хуршеду гашт тираву тор.
 Ба ногаҳон зи яке кунҷи боғ шуд пайдо
 Чаноби шайх, чу деве ки сар занад аз ғор.
 Ба дӯш чоман иблик, ба каф асон баланд,
 Ба чона риш, чу қоруби раставу бозор.
 Ба қои илм, ба сар пур намуда ҷаҳлу ғурур,
 Ба қои ҳилм, ба дил парварида фиску шарор.
 Ба сар амоман пурпечу, бурда бар печаш
 Ҳазор худъаву¹ макру фиребу ҳила бакор.
 Ҳазор фатвин ноҳақ аз ӯ шудӣ содир,
 Ҳазор фаҳшу ҳақорат аз ӯ будӣ изҳор.
 Ба даст сабҳаи саддона, ҳар яке дона
 Ҳазорхонабисӯзу ҳазормурдашумор...

V

Ҳамон расид ба наздики духтарон, чун дид
 Ки ҷумла карда фаранҷию ҷашмбанд канор.
 Аз ин намуна ҷаҳон тира шуд ба ҷашмонанш
 Ва з-ин муоина хушаш парида шуд якбор.

¹ Худъа — фиреб, ҳила.

Фиканд чин ба ҷабин аз ғазаб, — ту пиндорӣ, —
Ки лона карда дар ӯ аждаҳову ақрабу мор...
Фигон кашид ки: эй духтарони беномус!
Даҳон кушод ки: эй насли падарбзор!..
Магар ба тинататон нест зарра шарму ҳаё?
Накардаед зи бегонагон ҳиҷолату ор?
Магар зи шаръи шарифи расул маҳрумед
Ки тарсатон зи «худо» нест, бим аз «қаҳҳор»?
Хулоса, он қадар аз қаҳр частухез намуд,
Замин ба ларза шуду осмон гирифт ғубор.
Самуми бодӣ ҳазон чун ба гулруҳон бивазид,
Парид ранги ҳама, чун шукуфаҳои баҳор...

VI

Чу ин муомилан ваҳшиёнаро дидам,
Намонд тоқатам, аз даст рафт сабру қарор.
Ба пеш рафтаму гуфтам ки: ҳон, палидаки шум!
Даҳон бубанд зи афсонаҳои ноҳинҷор!
Мақун ту дастдарозӣ ба муғчагони ҷаман,
Мабод зог ниҳад по ба ошъёни ҳазор!..
Туро чи қор ба ону расми озодӣ?!
Забон бикаш ки ба фарқи ту мезананд чу мор.
Қунун замонаи ҷумҳурӣ асту озодӣ,
Зи золимони бадандеш мекашанд димор!
Ѓузашт он ки ба найрангҳои буқаламун
Замонаро бифиребӣ, чу рӯбаҳои маккор!
Зи ҷаври туст ки афгон ба нола асту фиғон!
Зи зулми туст ки: Эрон ҳароба гашту мазор!..
Қабилҳои араб аз макри туст бодиягард,
Саноеи аҷам аз ҳилаи ту беосор!
Супурда маҳваши Ҳиндистон ба ҷанги рақиб,
Қашида дилбари мисрӣ ба ҳиҷлаи ағъёр.
Шикаста қосан ҷинӣ ба базмҳои фаранг,

Дарида пардаи румӣ ба боргоҳи «цор».¹
Хулоса, боиси бадбахтии замона туй!..
Ниҳон шав аз назар, эй буми шуми бадкирдор...

VII

Чу дид шайх ки бар ҳилааш намонда эсар,
Чу хорпушт, сараш ҳам намуду рӯ ба фирор.
Чу абри тираи зулмат шуд аз само яксар,
Дубора духтари ховарзамин² намуд узор...
Сипас ба духтаракон рӯ ниҳодаму гуфтам
Ки: эй шукӯфани ирфону меваҳои баҳор!..
Ба гӯши хӯш бидоред гуфтан Ленин,
Асосу пояи озодии сиғору кубор:
— Занони Шарк, зи сар афканед бори ситам,
Ҳукуки худ биситонед аз ямину ясор!..

Крим—Ялта, 1926.

¹ Цор (царь)—подшоҳи Россия.

² Духтари ховарзамин—яъне офтоб аст.

ТАХТИ ХУНИН

Боргоҳи бузурги пуразамат,
Мабдаи ваҳму маркази ваҳшат.
Пештоки мунаккашу зебо,
Зери бурҷаш сутунҳои сиёх.
Андарун гунбади баланди қабуд,
Сақфи гунбад пур аз сиёҳию дуд.
Дару деворҳои ӯ гулгун,
Нақшҳои бунафшию нилун.
Лавҳаҳо нақш гашта бар девор
Бо хати зар катибаи бисёр:
«Дин қавӣ бод, ё кариму ғафур!»
«Шоҳ бодо музаффару мансур...»
Дар миёниҳои боргоҳи ҳашам,
Тахти сангин ситода мустаҳкам.
Ранги ӯ, ранги гулгуни сиёх,
Нест гулгун, балки хуни сиёх.
Зери ӯ чорпои фӯлод
Назди ҳар поя буд як ҷаллод,
Дастӣ ҳар як ба қабзаи шамшер,
Ҳамчу гурге ба ҳамлаи нахчир...
Ба камарҳо ҳалонда ханҷари тез
Ханҷари сарбурандаи хунрез...

Руи он тахтасанги пурдахшат
 Бӯд биншаста марди бадҳайбат,
 Чашмҳо хира-хираву пурхӯн,
 З-он хувайдост: қаҳру ҳашму ҷунӯн,
 Абрувони ҳамидаи пурчин,
 Чини ӯ сар кашида то ба чабин.
 Риши хурмоирангу пурхамутоб,
 Бар занах печ хӯрда, ҳамчу таноб.
 Лаб ба хун ташна, панҷааш хунрез,
 Бабрсон нохунаш дарандаву тез,
 Синааш пур зи ҷавру зулму ситез,
 Аз нигоҳаш ба ларза сад Чингиз.
 Тақья дода ба лӯлаи зардор,
 Ақли ӯ хоб, ҷаҳли ӯ бедор.
 Мағзаш аз ақлу фаҳму хӯш тикӣ,
 Пур зи авҳому шахвату мастӣ...

II

Хар тараф саф ба саф ситода ба по
 Даст бар сина сарварони сипох,
 Ҳама омодаи гирифтани «ҷон»
 Хӯш бар ҳукму гӯш бар фармон.
 Ҳама шодоби катлу фатҳу зафар,
 Ҳама мағрури молу давлату зар.
 Ҳама чолок ходими «миллат»
 Банди «дин»-у ҷокари давлат.
 Пур буд аз бӯи хун димоғи ҳама,
 Чунки лабрез буд аёғи ҳама...

III

Дар миёни тӯдаи сари бетан,
 Даст бечисму ҷисм бегардан.
 Гашта аз ҳар канор хун равон.

Хуни бадбахти фаълаву дехқон;
 Хуни мазлум, хуни бечора,
 Хуни бехонумону овора:
 Хуни меҳнаткаш, хуни марди фақир,
 Хуни пиру ҷавон — сағиру кабир...
 Тахт хун, поя хун, замин пурхун —
 Боргоҳаш зи хун шуда гулгун

 Мавҷу гирдоби руди Ҷайхун хун,
 Ҳар тараф чун назар кунӣ: хун, хун..!

IV

Дами дарвоза бо камоли ғурур,
 Рост истода шахсе бо шайпур.
 Бо навои баланди пурҳаяҷон
 Чун садои наҳиби кандани ҷон.
 Бонги шайпур гашт дар ғурриш,
 Асабу хун гирифт з-он ҷӯшиш.
 Аз дами дар касе намоён шуд,
 «Сачда» бар рӯ ба рӯи тахт намуд;
 Марди бадхӯй, бадкиёфани гӯч
 Дошт дар даст ҷӯбдастан оч,
 Ба камар баста ханчари буррон,
 Аз дамаш катра-катра хун резон;
 Шохи хунхорро назар афтод,
 Бо сари худ бадӯ ишорат дод,
 Гуфт: — мири ғазаб, чи овардӣ?..¹
 Тӯшани тозае раҳовардӣ!..²
 Бо адаб дар ҷавоб мири ғазаб

¹ Мири ғазаб — раиси ҷаллодон аст, ки дар ин ҷо мири урганҷӣ—кушбегии собиқи амир Олимхон мурод аст.

² Раҳовард — савғотӣ.

Гуфт: «Қ-эй подшоҳи покнасаб,
Эй ба шамшери тези бурронат,
Сад хазорон фақир қурбонат!
Эй ба як ҳукмат аз ямину ясор:
Гашта барбод хоки мулки Ҳисор!
Эй ба фармонт шаҳрҳо вайрон,
Фуқаро кӯ ба кӯю саргардон!
Эй ба як амрат уфтода ба хок,
Сад хазорон фақир гашта ҳалок,
Эй ки бо як ишора, дар як он
Мамлақатро намуда ғӯристон,
Эй ки дин аз руҳи ту ёфта «нур»,
Эй сарон ту пур зи лӯъбату хур,
Эй шабу рӯз дар нишоту тараб,
«Эй ту, авлоди поки шоҳи араб»,
Эй ки дар банди чоҳу зиндонат,
Бандагони фақиру урьёнат,
Эй ки дар нори «дӯзахат» бирьён,
«Куфр»-у муздуру фаълаю дехқон,
Эй падар-то падар ба ҳукму ҳакам
«Шӯҳрат афкандаанд» дар олам!..
«Рӯҳи» Темур аз ту доим шод
Расми Чингиз кардай эҷод!..
Эй ту бо амну сулҳу дод ситез,
Эй ки паймонаат зи хун лабрёз!
Бандаву чоқару ғуломи туам,
Қамтарини сағи ҳароми туам!
Рӯзу шаб посбону бедорам,
То бидонӣ чи сон вафодорам.
Дар раҳи ту ба қон ҳамекӯшам,
Хун ба қои шароб менӯшам!
«Тоатат»-ро ба сидқ медорам,
Чусту чолоку тезу хушъёрам.
Амру фармон ҳама баҷо кардам,

Хизмати хешро адо кардам.
Шахру кишлоку деҳ ба деҳ гаштам,
На биёбон бимонд, не даштам;
Ҳама кунҷу канор бӯ кардам,
Хуб тафтишу ҷустуҷӯ кардам.
Еғиёнро чунон ҷазо додам,
То дами маргашон сазо додам.
Тег бар фарки ҷумла афкандам,
Беҳу буғъеди марду зан кандам.
Кӯдаконро ба кӯра дардодам,
Сӯз дар синаи падар додам.
Наъшҳо дар танӯр сӯзондам,
Чашмҳоро ба тир дӯзондам.
Дасту бинию гӯш буррондам,
Зинда-зинда ба гӯр гӯрондам.
Хун дар ҷӯйҳо равон кардам,
Даштро боғи арғувон кардам.
Зару молу матоъ ғун кардам,
Балки аз гуфтаат фузун кардам.
Мобақиро ба ғораташ додам,
Ба раису амораташ додам.
Саркашонро ба хун фуру кардам,
Балки дар хун шустушӯ кардам.
Навхатқиро ба маҳрамай додам,
То нагӯй ки рафта аз ёдам.
Духтаронро ба даст овардам —
Ин бувад камтарин раҳовардам.
Чанд сайди асир овардам,
Хизматат дастгир овардам.
То ки бо дасти худ «равон» сози,¹
«Бодаи зйш» нӯши ҷон сози.

¹ Равон сохтан — киноя аз куштан ва олехтан аст.

Ҳар чи фармон диҳӣ ба ҷон созам,
Камтарин бандаат сарафрозам».

V

Шоҳи хунрез шоду хандон шуд,
Неши дандонҳо намоён шуд.
Аз сари шавқу завқ аз ҷо хост
Бонги фаръеду офарин бархост!
Баъд аз он рӯй бар вазорат кард,
Бӯқчабардорро ишорат кард.¹
Хилъати зарнигорро овард,
Мири чаллод чома дар бар кард.
Аз ҳама сӯ баланд шуд фаръед:
— Бии тӯқсоба...²
Ҳон муборак бод!!!.....
Мири бӣ сачдаҳои шукрон кард,
Бӯса бар дасти шоҳи „даврон“ кард.
Шоҳи хунхор таҳниятҳо гуфт,
Мири тӯқсоба ҳамчу гул бишкуфт.

VI

Шаҳ дубора бадӯ ишорат кард,
Майл аз тӯдаи асорат кард.
Мири бӣ зуд сӯи дарбон шуд,
Баҳри эҳзори он асирон шуд.
Боз он хунҳо ба ҷӯш омад,
Занги занчирҳо ба гӯш омад.
Шаш нафар аз нажоди кӯҳистон,
Мардикорону батраку деҳқон,
Пиру ранчуру хаставу бемор,

¹ Бӯқчабардор — мансаби касе ки чома ва хилъатҳоро нигоҳ медорад.

² Бии тӯқсоба — насаби бузурге аст, мисли генерал губернатор.

Гушнаву ташнаву халоку низор.
Ҳама дар дасту пойҳо занҷир,
Марг аз ҳар канор домангир,
Рӯ ба рӯ чун ба тахти шоҳ шуданд,
Сари ҳам карда ҷо ба ҷой шуданд.

VII

Шоҳи хунхор ҳашму қаҳролуд,
Гуфт: «Эй кофирон!... Эй марлуд!
Эй ҳама ёғиёну бадчинсон!
«Осиёни ҳабиси беимон!»
Аз чи исьёну мочаро кардед?!
Навг аз сояи «худо» кардед?
Молу андозро ниҳон кардед,
Кинаву бугзро баён кардед!...
Тарки «имон»-у фасхи «дин» кардед,
Лакка бар соҳиби нигин кардед,
Хукму амри маро ба ҳок задед,
Ба никоби ҳафия ҷок задед,
Сирру асрорро аён кардед,
Гӯш бар ҳарфи саркашон кардед!
Рӯ ба кӯху ҷиболҳо кардед,
Орзуҳо... ҳаёлҳо кардед?!»
Хостанд то зи шаҳ суол кунанд,
Додхоҳиву арзу ҳол кунанд, —
Муштҳои қавии ҷаллодон
Хӯрд бар фарқҳояшон ҷандон,
Чашмҳо аз ҳадика берун шуд,
Мағзҳо ҳар тараф парешон шуд.

VIII

Зулму бедод рӯз-афзун буд,
Мамлакат зери мотаму хун буд,
Шаҳр мотамсарою гирён буд,

Ҳар кучо оҳу доду афғон буд;
Қосаи сабри халқ шуд лабрез,
Халқи мазлум кард рӯ ба ситез:
Синфи деҳқону синфи меҳнаткаш
Ҳама бо синаҳои пуроташ,
Шӯру исёну мочаро карданд,
Синфи муздурро нидо карданд.
Аскарӣ сурхи давлати Шӯро
Баҳри имдоди шӯришу балво,
Даст бар дасти якдигар доданд,
Оташи инқилоб дардоданд.
Ҷонфишони — диловарӣ карданд,
Раҳнамоию раҳбарӣ карданд,
Синаи ҷокро сипар карданд,
Рӯ ба дарбори пурҳазар карданд;
Ҳар тараф барки оташ афшонданд,
Қалъаҳоро ба зӯр ғалтонданд;
Мушт бар фарқи ҷавр афканданд,
Беҳу бунъеди зулм барканданд.
Раъду барку шарора боло шуд,
Доду фаръеду чеғу ғавғо шуд.
Ларза бар тахту боргоҳ расид,
Як замон пардаи сиёҳ дарид;
Байраки сурх барфарошта шуд,
Бо хати зар чунин нигошта шуд:
Нест бодо асорату шохон!
Зинда бод инқилоби коргарон!!!
Тахту тоҷи амир яксон шуд,
Тоҷикистон дигар гулистон шуд.

Сталинобод, февраль, 1931.

РЕСПУБЛИКАИ ТОҶИКИСТОН ВА МАТБУОТИ
РАНҚБАРИИ ТОҶИК

Ба муносибати қашни 6-солагии газетан
„Тоҷикистони сурх“

I

Дар асри фалокати амирӣ,
Дар даври ғуломию асирӣ
Буданд ба банди чоҳи торик
Меҳнаткашони турку тоҷик.
Дехқон зи замини хеш маҳрум,
Батрак ба фишору зулм маҳкум.
Як чанд Саид амир Олим,
Бедодгари шарири золим
Бо зулму ситам идораҳо сохт,
В-аз каллаю сар мунораҳо сохт.
Бо фаҳшу фуҷур зиндагӣ кард,
Ифлосгарию гандагӣ кард.
Аз ҳосили музди меҳнат ӯ тохт
Амбор пур аз хазинаҳо сохт;
Бас хонаи синфи камбағал сӯхт,
То шамъи сарои хеш афрӯхт.

Таҳкурсии ин асоси давлат
 Хели феодал бувад ва сарват;
 У мояи ҳар фалокате буд,
 У решаи нахли офате буд.
 У ҳамчу зулу ба хун макидан,
 Чун тортанаки таноб чидан;
 У теша задӣ ба пой захмат,
 То поя ниҳад ниҳоли давлат;
 Мекӯфт ба фарқи синфи меҳнат,
 То саҳт шавад бинои сарват.
 У буд асоси дину имон,
 Бешубҳаву бешак ӯст «яздон»,
 У бутгару бутфурӯшу бутсоз,
 Ҳам худ буту бутпарасту бутбоз,
 У соҳиби боғу хуру гилмон,
 «У дӯзаху ӯ сироту шайтон».
 У тӯбу туфангу тире шамшер,
 У маҳбасу чоҳу банду занҷир;
 У подшаҳу амири даврон,
 У соҳиби бандаву канизон;
 У соҳиби тахту тоҷу давлат,
 У молики боргоҳу хашмат.
 У буд калиди бонгу сарроф,
 Савдогару муштзӯру аллоф;
 У ҳасми бади ҳуқуқи насон,
 Фармондеҳи бесаводу нодон.
 У соҳиби ҳосили зироат,
 Молик ба тичорату саноат.
 Ҳар макру фиреб дар ҷаҳон аст,
 З-он ҳайкали тирагун нишон аст.
 У буд асоси ҷанги дунё,
 У фитнагари шарии якто...

V

Табрик расид аз Сталин,
 Шогирди дурустқавли Ленин:
 «К-эй коргарони мулки тоҷик!»
 «Эй бурда ба сар ҳаёти торик!»
 «Озод шуда зи зулми мирон»,
 «Эй дар раҳи социализм пӯён!»
 «Хон, дар сафи инкилоб кӯшед!...»
 «Бо ғайрату ҷаҳду шавқ чӯшед!»
 «Дарвозан Шарк — Тоҷикистон»
 «Ибрат бахшад ба Ҳинду Афғон»;
 «Обод кунед ҷои худро»,
 «Он дашти фараҳфазои худро»,
 «Табрику саломи оташин бод»,
 «Бар камбағалони он замин бод!...»

VI

Гуфти зи тамоми навҷавонон
 Дорӣ ту бисе умеди шоён;
 Албатта, аз ин умеди дилдӯз
 Пайдост натиҷаҳои фирӯз,
 Бешубҳа, плони панҷсола
 Анҷом шавад ба ҷорсола.
 Мо дар раҳи социализм кӯшем,
 Чун оҳани сурхгашта чӯшем.
 Мо душмани сарвату нигинем,
 Содик ба васияти Ленинем.
 Мо бо «чап»-у рост додхоҳем,
 Чун пайрави хатти шохроҳем,
 З-ин роҳ раҳи дигар надонем,
 Хома ба раҳи ғалат наронем.
 Чун аскарӣ сурхи инкилобем,
 Ҳушёрӣ далеру комёбем.

Мо пахта ба мулки хеш корем,
Аз хоричаҳо тамаъ надорем,
Аз пахтаи ғайр чашм пӯшем,
Дар кишти зиёди пахта кӯшем,
То ғузаву кӯракаш бичинем,
Зеро ки ба аҳди худ аминем.

VII

Ин ҳавзаи матбуоти тоҷик
Бо камбағалон гашт наздик;
Аз коргарону деҳқонон,
В-аз комсомолон-навҷавонон
Ташкил намуд мухбиронро,
Ҳам мухбираҳои навҷавонро.
У большевикона хезҳо кард,
Бо босмачиён ситезҳо кард,
Ташвиқ намуд ба деҳқонон:
Оянд ба киштукор чандон.
Аз батраку в-аз миёнахолон,
В-аз камбағалону мардикорон
Ташкил диҳанд колхозҳо,
Оянд ҳама ба совхозҳо.
Муштзӯр — кулокро биронанд,
Андар сафи хештан намонанд;
Бо ғайрату иттифок чӯшанд,
Дар кишти плони пахта кӯшанд,
Дар Шарқ намунавор бошанд,
Мустаҳкаму устувор бошанд;
Бо душмани синфи худ бичанганд,
Дар мақсади хештан наланганд,
Бар фирқаи «чап» ҳучум созанд,
Вайро зи миёна гум созанд.
Бо рост муборизат намоянд,
В-аз ҳар ду муфориқат намоянд.

Рӯ бар раҳи ленинизм оранд,
Пундонаи социализм коранд.
Дар сохтмони мулк кӯшанд,
Бо ғайрати инқилобӣ ҷӯшанд.
Хошок зи роҳи хеш рӯбанд,
Бар фарқи зараркунанда кӯбанд.
Донанд ҳуқуқи хоҳаронро,
Озод кунанд то занонро!..
Андар сафи аскарони Шӯро
Омодаву ҳозиру муҳайё,
Боғайрату хушёр бошанд,
Дар ҳифзи пролетор бошанд.
Таълими умумро намоянд,
Боист ҷавону пир оянд,
Дар мактаби ленинизм хонанд,
Моҳияти социализм донанд.

Сталинобод, март, 1931.

БА МУНОСИБАТИ ИНҚИЛОБИ БУХОРО

2 сентябрь 1920

Эй дидаи гиръёншудаи бесару-сомон,
пурхун шуда чандон
аз баҳри азизон.
В-эй абрсифат катразани додани борон,
чун чавҳари ғалтон,
муштоки каримон.
Эй дил шуда мачрӯх, ту аз ханчари буррон,
аз дасти вазирон
в-аз ҳукми амирон.
В-эй ҳамчу кабу́тар ба кафас монда зи тайрон
парҳо шуда яксон
бо зорию афгон.
Эй бастан занҷири тазаллум тани моён,
бо чоки гиребон
афтода ба зиндон.
Хамгашта шуд аз зулм кади сарви ҷавонон,
чун қолиби бечон,
афсурдаву ҳайрон.
Эй ҷамъи ҷавонону занон в-эй шаҳидон,
аз хуни шумоён
сахро шуда алвон.

Шуд марду зани шаҳр сияхпӯшу пурафгон,
рахмат ба шумоён,
нафрат ба амирон!..
Ҳон, мужда шуд озодии ҷумҳурии шоён,
эй ҷамъи ҷавонон,
шуд навбати моён!
Шуд байраки сурх аз дару девор парафшон,
чун меҳри дурахшон,
ҳар сӯ шуда тобон...

Бухоро, сентябрь, 1920.

ҚАЛАМИ САНЪАТ ВА МЕҲНАТ

*Ба муносибати қашми 40-солагии адиби пролетарӣ
Максим Горький*

Зихй ба панчаат, устоди санъату меҳнат,
Зи меҳнат санъат резад зи санъатат меҳнат.
Ҳазорҳо асарат чилва мекунад шабу рӯз,
Ба пешии қашми ситамкаш чу «Модар»-и дилсӯз...¹
Агарчи душмани синфӣ зи ҳашм мелофад,
Матой хеш ба дӯкони хеш мебофад.
Чу анкабут миёни қарашк мегечад,
Ба тори хеш, ба зуннори хеш мепечад.
Ҳамеша панҷаи меҳнат қаламтарош бувад,
Аз он тарош ба қисми адӯ ҳарош бувад;
Ҳазорҳо қалами мӯшикоф месозад,
Дарон миён қаламат роли хеш мебозад
Ба санъати қаламат пролетор менозад!

Самарқанд, сентябрь, 1932.

¹ Романи Горький — „Мать“.

БА УСТОДИ „СЕЛИ ОҲАНИН“ СЕРАФИМОВИЧ

Ба муносибати қашни 70-солагиаш

Қатраи шабнаме ки меборад,
Навдаҳои гиёҳ меорад;
Гар ҳарорат бадӯ асар созад,
Самарашро зиёдтар созад.

Қатраҳо бешумору бисъёранд,
Дар биёбону дашт меборанд,
Гар зи меҳнат канору маҳруманд,
Хасу хошоки ғайр меоранд.

Хома дар дасти ҳар банибашар аст,
Балки устои санъату ҳунар аст,
Агар аз зиндагию меҳнату ранҷ
Дур бошад, — раҳаш раҳи дигар аст.

Қатраҳои чакидаи каламат
Объёри баҳори меҳнат шуд,
Баҳри нашъунамои кишти комун
Ҳиммату ғайратат ҳарорат шуд.

Мушикофии хомаи заҳмат
Гӯшаҳои ҳаётро омӯхт,
Ҳар шароре ки сар зад аз меҳнат,
Торикҳои даҳро афрӯхт.

Хомаронони рохату рӯзӣ
Санъат аз баҳри санъаташ доданд.
Ту ки санъат ба меҳнат омӯзӣ,
Аҳли меҳнат зи санъатат шоданд.

Қалам ар чӯби хушку фӯлод аст,
Лек дар дасти чун ту устод аст,
Чун ба меҳнаткашон карин гардид,
Сохиби «Сели оҳанин» гардид.

ТАЪРИХИ МАНОРАИ УЛУҒБЕК

1350—1931

Агар асри шӯро бинозад равост
Ки ин асрро офаринҳо сазост.
Манори куҳансоли хамгаштаро
Ки вазнаш ҳазорон хирворҳост,
Ба нирӯи меҳнат баландаш намуд,
Чу дидаш ки помоли боди фаност.
Муаллақ ба курсии оҳан нишонд,
Ба таҳкурсии маҳкамаш кард рост.
Паи соли таърихи таъмири ӯ¹
Хирад маҳви ин сунъи ҳайратфазост
Муҳандис аҷаб «тархи мину» кашид²
«Манори Улуғбек гардид рост».

¹ Ба ҳисоби абҷад „паи сол“ ки маънои дигари он баъд аз сол аст, ба „таърих таъмир“ ки 1931 аст зам карда шавад, ҳосил мешавад.

² „Манори Улуғбек гардид рост“ 2255 мешавад, ки аз ин „таърих таъмир“ соқит карда шавад, ҳосили он 1932-и мелодӣ мешавад.

БА ЗАРБДОР!

Кувваи бозуят, эй сириштаи меҳнат,
Оҳану фӯлодро чу мум кунад нарма,
Шӯълаи он зарбахову оташи ғайрат
Маъдани афсурдари чу кӯра кунад гарм.

Ҳон, бизан, эй зарбдор, зарба ки ин дам
Қобили мардонагист, лоики ҳиммат!

Сахт зан, эй шерамард, бар сари сандон
Бо дами ҳонск дам ба дам ки синтезад
Оташу барқу шарора, шӯълаи сӯзон,
Мағзи дили мили оҳанин бирезад.

То ки дили саҳти сарват аз ҳасаду дард
Об шавад дар муқобили туву ҷавлон.

Марш ба пеш, эй ҷавон, ки ҷашми саноат
Ҳар қадаму ҳар нафас ба роҳи ту ҷораст.
Қӯб ба ҳонску путк аз сари ғайрат
Лоихаи панҷсола дар сари ҷораст.

Урро, эй бозувону панҷаи меҳнат!
Урро,

эй навҷавон ки фурсати қораст!

Сталинобод, 1930.

МУЖДА БОД, ЗИНДА БОД ҲАШТҶУМИ МАРТ

Солҳо зери чодари зулмат
Ба ҳазон месупурд умри ҷавон —
Ба канизии соҳиби сарват
Зани бечора, духтари дехқон.

Муфтии шаръ доимо фатво
Ба хариду фурӯши зан меод,
Ба кафи мардҳо расан¹ меод:
Ба асорат кашанд занҳоро...

Бомдодон муаззини шайтон
Чеғ мезад ба бонги савти азон:
«Қадкоматуссалот, эй мардон!»,
«Мушт кӯбед, хон, ба фарқи занон!»
Инкилоби бузурги коргарон
Беҳу бунъеди зулм яксар канд,
Сарвату динро ба хок фиканд,
Қард занро халос аз зиндон.

Ҳаштҷуми март иди ранҷбарон
Паҳи қард ин шиорро ба занон
То шаванд ҳамҳуқуқ бо мардон:
Мужда бод!
Зинда бод Ҳаштҷуми март!

Сталинобод, март, 1931.

¹ Расан — ресмон.

ЯКУМИ МАЙ

Инак на 10,
На 100,
На 1000 аст,
На камаст.

Як тӯда дар таронаву
Як тӯда дар ғамаст,
Як сӯ нишот-овару
Як сӯй мотамаст.

2 даста,
2 гурӯҳ,
2 синфу
2 пешвой.

Танҳо на 10,
На 100,
На 1000 аст,
бешумор...

Як сӯ капиталист,
Дигар сӯ пролетор,
Рӯй оваранд ҳар ду—
Ба майдони корзор,
Он душмани дарандаву
Ин дӯстдори Мой.

Душман на 10,
 На 100,
 На 1000 аст
 дар камии.

Садҳо ҳазор тӯпу туфанг оварад зи кин,
Гаҳ рӯ ба Ҳинд ораду,

Гаҳ Мисру
 Гоҳ Чин...

В-аз баҳри нест кардани
Рӯзи нахусти Мой.

Аммо на 10,
 На 100,
 На 1000 асту
 100 ҳазор...

Миллионҳо муборизи синфи пролетор
Бо досу путки хеш
Бурун оварад шарор
Аз баҳри пешвозин
Рӯзи нахусти Мой!

Сталинобод, апрель, 1931.

КОРВОН

Саёҳат байни Сталинобод ва Самарқанд

Гурум...

Гурум...

Гурум...

Ин корвони оташбор

Ба пеш медаваду

Пеш меравад ҳамвор.

Тапар...

Тапар...

Тапар...

Ин чархҳои фулодӣ

Ба гардишанд

Ба болои рельсҳои қатор.

Шабар...

Шабар...

Шабари

Мавҷҳои оби Аму

Ба ғуш мерасад,

Ҳамчун навои мусиқор.

Шибир...

Шибир...

Шибири

Донаҳон борон бин
Ки мужда медиҳадат
Аз вусули кишту кор!..

Замин...

Замин...

Замини пахта

Ҳар тараф шуда саба—

Чу банди дастаи райхон

Ҳазорҳо хектор...

Тақар...

Тақар...

Тақари

Мошину тракторҳо

Далолатаст

Ба иҷрон:

5 дар сари 4!

Мая, 1931.

САРВАТ ВА МЕХНАТ

*Ба муносибати қашми 13-солаи Октябръ
ва инқилоби Бухоро*

Қарихо чавру зулму бедодӣ
Хукмрон буд дар чаҳони куҳан,
Зери фармону ҳукми сарвату фан
Сад ҳазорон гурусна чон додӣ...

Сарват — он обу лои ҳайкали дин
Накшаҳои фиребро месохт,
Гард бар чашми фарқ меандохт,
То набинад ҳукуки худ ба яқин...

Меҳнат — ободсози кӯҳначаҳон,
Берун аз дастгоҳу ободӣ,
Беҳабар аз ҳукуку озодӣ,
Умр месуд зери бори гарон...

Ҳар чи меҳнат ба зӯр мепардохт,
Сарват оиро ба ҳештан мебурд,
Ҳар ҳаробӣ зи дастӣ сарват буд,
Меҳнат оиро дигар бино месохт...

Сарват андар сарои иззату ноз,
Меҳнат андар балои ранҷу азоб,
Кори сарват ҳамеша амру хитоб,
Кори меҳнат ҳамеша азду ниёз...

Мухтасар: фаъла, коргар, деҳкон
Субху рӯзу шаб — бору киштукор,
Пушт ҳам, панча захм, пой низор,
Ҳама мӯхтоҷи молу хонаву нон...

Рафта-рафта ду синф, ду ҷараён:
Он яке золим, ин яке мазлум,
Он яке ҳоким, ин яке маҳкум,
Кина дар байнашон намуд аён.

Синфи мазлум ҷашми худ бикшод:
Зулму макру фиребу ғорат дид,
Заҳмату дашнаву асорат дид;
Парда аз рӯи золимон афтод.

Синфи меҳнат ҳама зи ҷо ҷастанд,
Хуни мазлумҳо ба ҷӯш омад;
Ғулғулу наъраву хурӯш омад,
Ҳар тараф саф ба саф миён бастанд.

Досу путку каланд боло шуд,
Банду занҷиру маҳбасу зиндон
Ҳама бар ҳоки тира шуд яксон,
Байраки инкилоб барпо шуд.

Тоҷу тахти шахон ба ҳок афтод,
Давлату дину боргоҳу ҳашам,
Ҳам тааддию ҷавру зулму ситам —
Ҳамагӣ сар ба сар ниҳод ба бод.

Оташи инкилоб шуд барпо,
Шӯъла андохт дар тамоми ҷаҳон;
Октябр — инкилоби ранҷбарон
Хонумонсӯз гашт сарватро...

Сталинобод, 1930.

„Муборизан октябрӣ ва ноябри
соли 1905 яке аз ҳаракатҳои бузурги
пролетариат, баъд аз Коммунаи Па-
риж аст. У ба мо муборизан намуна-
ви ро дод, ки вай барои мо чароги
(маъки) кори тарбиявии мубориза-
ҳои тоза гардад“

(Ленин, ҷилди XI, саҳифаи 83)

1905

Чавру зулму тааддию бедод,
Хукми қатлу бадарғаву зиндон,
Ҳилаи шайху попи чун шайтон,
Фиску масти даври истибдод...

Синфи меҳнаткаш, тӯдаи деҳқон
Рӯзу шаб зери меҳнату қулфат,
Не дами хуш қашида, не роҳат,
Ҳама бемору гушнаву урьён...

Ҳама аз номи мазҳабу миллат
Баҳри кайфу сафои шоҳу амир;
Баҳри таъмини бою шайху вазир
Ҷонфишони тӯдаи меҳнат.

Сафи майдони ҷанги Русу Япон
Пур зи ҷӯшу хурӯшу ғавғо буд,
Оташи тире тӯб боло буд,
Навҷавонон ба хоку хун ғалтон.

Падару модарони ранҷбарон
Пире мафлуку хаставу бемор,
Дарбадар, бенавову гушнаву зор
Рӯзу шаб дар фироки фарзандон.

Охир аз гушнагӣ шуданд ба ҷон,
Рӯ ба дарбори шоҳ оварданд,
Илтиҷову паноҳ оварданд
Қи ба онон диҳанд нону амон.

Шоҳи «одил» зи рӯи «рахму карам»
Ба сӯи тӯпхона фармон дод,
Ҷои нон—тири гарми сӯзон дод,
Рехт бар фарки ҷумла хоки адам.

Зану марду шабобу пиру ҷавон
Рехт ҷун барги хушк дар майдон.
Пур зи хун ҷӯи нахру дарьё шуд,
Лолагун кӯху дашту сахро шуд.

Сталинобод, январь, 1931.

ТАЪРИХИ ФАВТИ ШОИРИ МЕХНАТКАШИ ФОРС ШАЙХАЛИ ПИНАДӢЗ

19-ми августи соли 1929 дар Бухоро

Доим ба зери меҳнату кулфат ниҳода сар,
Як умр ғайри факру табоҳӣ на дида рӯз,
Дасташ зи неши сӯзани заҳмат шуда фиғор,
Чашмаш зи тори риштаи ғам монда аз фурӯз.
Буд хомааш чу дашна ба ҷони ситамгарон:
З-ӯ нахли ҷаҳлу давлату дин буд решасӯз...
Рӯзи душамбе нуздаҳи август вақти шом
Шамъи ҳаётш ғашт ба якбора тирасӯз;
Бо (оҳу-воҳу) муддати (як) соли хастагӣ
— Рафт аз қатор шоири муздӯри пинадӢз...¹

Бухоро, август, 1929.

¹ „Рафт аз қатор шоири муздӯри пинадӢз“ ба ҳисоби абҷад 1910 мешавад, (оҳу-воҳ) ва (як)-ро илова карда шавад, ҷамъ 1929 ба ҳисоби мелодӣ мешавад. Маҷмӯан ашъор ва васиятнома бо дастхати ҳудаш ва акси пинадӢзро бо баъзе китобҳо ва асбобҳои ман дар станцияи Когон дуздиданд. Афсӯс ки, ҷоп қардани маҷмӯан мазкур бисёр лозим ва зарур буд.

БА ЧАМЪИЯТИ ХИЛОЛИ АХМАР!

Чамъияте ба хизмати навъи банибашар
Подору устувор камар баста дар тарик.
Беҳтар зи модару падару хохару рафик,
Бедор субҳу рӯзу гурубу шабу сахар...

Хар захм аз ўст мархаму хар ранҷ аз ў халос,
Хар хастаро саломату хар дардро даво;
Хар долро тақаллуму хар кӯрро шифо,
З-ў тан дар истирохату з-ў ҷон гирифта пос...

Биншаста назди бистари ранҷур, духтаре —
Бо чехраи кушодаи дилҷӯй, меҳрубон,
Дасте кашида бар сари ранҷури нотаваон,
Бо тифли ширхор ба онни модарӣ;

Гоҳе арақ зи чехраи ў пок менамуд,
Гоҳе ба ноз шарбату шаҳдаш ҳамечашонд,
Гоҳе газета, гоҳ хикоя, гоҳе румон
Бо чумлаи фасохат тақрир менамуд...

Ранҷур дар муқобили ин лутфи бегарон
Мекард сад ҳазор ташаккур ҳаме баён.
Пайваста зинда бод ба олам Ҳилоли сурх!
Монод бар фурӯғ ҳамоно ҷамоли сурх!

Бухоро, октябр, 1927.

*БА МУНОСИБАТИ ВАҒОТИ ШОИРИ
ИНҚИЛОБИИ РУС МАЯКОВСКИЙ*

«Заврақи ишқ шикаста шуд...»¹ афсус!..
Сафарашро тамои нокарда,
Баҳри пурҷӯшро шино карда,
Ғарку ноёб гашт шоири рус.

«Заврақи ишқ шикаста шуд...», аммо
Қиштиҳои дигар бино созем,
Сар ба сар баҳро шино созем,
Қиштиҳои мукаммалу зебо;

Қиштии меҳнат, қиштии заҳмат,
Қиштии зидди шоху давлату дин,
Қиштии интиқому қиштии кин,
Қиштии ғатҳу қиштии нусрат...

Қиштии интиқоди шӯроҳо
Баҳри осудагии ранҷбарон,
Баҳри таҳрики инкилоби ҷаҳон,
Пеш пеш!

Урро!

Пеш-пеш!

Урро! ..

Тошкент, апрель, 1930.

¹ Ин як ҷумла аз мактуби қабл аз вафоти Владимир Маяковский аст: —, Любвиная лодка разбилась о быт...»

**БАР ЗИДДИ ОППОРТУНИСТОНИ „ЧАП“ ВА РОСТ
БА ЁРИИ ЗАРБДОРОН**

Гаҳ зи «чап», гаҳ зи рост пайдарпай
Фитна ангезию фасод кунӣ,
Бо аду низ иттиҳод кунӣ,
Қачравию ғалат, хато то кай?!

Хатти шохроҳи ленинӣ раҳи мост,
Дар «чап»-у рост мо намегардем.
Бо пролетариот ҳамдардем,
Роҳи марксистӣ, роҳи фиркаи мост.

Мо плони саноати худро
Бо тамоми муваффақиятҳо
Метавонему мекунем иҷро
Дар сари чор сол бе каму-кост.

Зарбдорони коргар, деҳқон,
Бо коллективу фабзавуч, совхоз,
Бо трактору путку кӯбаву дос
Дар раҳи социализм гашта равон.

Аскарӣ кахрамон ба даст алам,
Дар раҳи инкилоб мо — ҳар ду,
У ба сарсина, ман ба чашми аду,
У ба тирӯ туфанг, ман ба қалам.

Стаанобод, декабрь, 1930.

8-ми МАРТ ВА САНОЕИ НАФИСА

*Ба ходимони сахнаи Театри Давлатии Тоҷикистон
бахшида шуд*

Эй духтари навҷавони тоҷик!
Эй насли пролетору деҳқон!
Бархезу камар бубанд борик,
Озод шав аз каманди зиндон.

Аз баҳри саноеи нафиса
Биштобу хаменамоӣ хизмат,
Зеро ки саноеи нафиса
Озуқ диҳад ба рӯхи меҳнат.

Ин аслаҳаи бузурги шӯроист,
Ин теги пролетори дунёист,
Ин оинаи ҷаҳони ибрат,
Оромғахи пролетариат.

Имрӯз ки рӯзи ҳаштӯми март —
Озодкунандаи занон аст.
Ин ӣди бузурги духтарон аст,
Деҳ чодирӯ чашмбанд барбод!

Сталинобод, март, 1931.

ПРОЛЕТАРХО

Дасту рӯяш зи дуд гашта сиёх,
Нафаси синааш чу шайпураст.
Вақти кораш агар чу монда шавад,
Дастбардор нест, масрураст.
Дасти одат гирифтааш доим
Баҳри мошина-чарх мумтозаст.
Оҳани сахту хӯлаи саркаш,
Назди ӯ ҳамчу мум сарбозаст.
Чархҳо бо тарона мечарханд,
Тасмаҳо дилбарона мегарданд.
Аз дами кӯра офтобсифат,
Шӯълаҳо гирди хона мегарданд.
Қорҳои завод дар ҷӯшанд,
Лек истанд бо садои гудок,
Бо садои баланди валваланок—
Паҳлавонон ба кори худ чолок.
Рӯи худро накарда пок зи дуд,
Ба сӯи ҷанг мераванд ҳама,
Бо садоқат, далеру мардона,
Ҳар замон ҳозиру мусаллаҳ зуд.
Гарчи душман ба тир парронад,
У ба ҳеҷ амр рӯ нагардонад,
Боз рӯзи дигар ба дасти қавӣ,
Чархи мошинаро бигардонад.

Январь, 1931.

ДУ ХУЧУМ

Ин чо хучуми мо ба фаранчию чашмбанд,
Авлоди Шарқ то шавад озод баъд аз ин,
Ҳамширагони ӯ шавад аз бори ғам халос,
Ҳамсоягони ӯ раҳад аз ҷанги золимин...
Дигар тараф муҳофизакорони Инглис
Меоваранд ҳамла паёпай ба солиҳин.
Мақсудашон макидани хунаст чун зулу
Осуда, то касе нарасонад ҳалал ба ин...
Ин чо хучум баҳри халосии Чину Ҳинд,
Он чо хучум баҳри асирии Ҳинду-Чин;
Ин чо хучум бар сари дорову шайху шох,
Мустамликию мансабу миллатчигию дин.
Он чо хучум бар сари меҳнаткашу фақир,
Дехқону фаъла, беваю бечораю хазин.
Ин дар умеди роҳату осоиши башар,
Он дар ҳаёли шӯру шару интиқому кин.
Инҳо ҳамеша дар садади интизоми мулк,
Ҳам пешрафти илму фану ҳосили замин.
Онҳо ба фикри сохтану ихтирои нав
Тӯбу туфангу бомбу шрапнелу ципелин.
Ду лавҳаи хучум зи ибрат ниҳодамат
Пеши назар ба дидан инсоф нек бин!

Бухоро, август, 1927.

НАВИДИ ВАХШСТРОЙ

Радиограмма

Алло! ..

Алло! ..

Алло! ..

Мавҷ... ..

Барқ... ..

Радио... ..

Алло! ..

Алло! ..

Алло!... ..

Хар сӯ нигар ба ҷавви ҳаво.

Зи барқи радио, дар синаи ҳаво... ..

Даръё... ..

Ба ҷӯш омадаву мавҷ мезанад, аҷаб! ..

Чигуна барқ?!

Чи сон мавҷ?!

Оҳ! ..

Аҷаб! ..

Даҳшат! ..

Ба пеши саҳнаи дунёест нақшаи азамат,

Ба рӯи нақша рақамҳои 7—5—4

Ба ҷилва омада пеши назар

Қатор... қатор...

‘Чи нақша?.

Нақшан рангини ҳафтӯмин шӯро...

Чи сон рақам?

Рақами 5 шуд ба 4 иҷро...

Куҷо?

Ба пояи Помир —

Балки боми ҷаҳон,

Ҳамон бом ки машҳур гашта дар дунё...

Алло! ..

Алло! ..

Алло! ..

Ҳама дунё —

Хусусан Аврупо,

Британия,

Франция,

Япония,

Америка —

Шигифт...

Ҳайрон...

Ангушт дар даҳон,

Нигарон

Ба ин бом,

Ба ин мавҷ,

радио ҷавлон...

Алло! ..

Алло! ..

Алло! ..

Ҳама ҳайрон,

Балки дар ваҳшат

Аз ин нақшан пурдахшат,

Балки пуръазамат

Ба сони барги дарахтони бед...

Аръар...

Тол...

Фитода ларза ба тахкурсе —

Решаи капитол!...

Алло!...

Алло!...

Алло!...

Нигарон —

Балки бесару сомон

Шитоб...

Чандала...

Талвоса...

Телбаву сарсон

Зи хар канор телефону телеграф хазор...

Хабар хамерасад хар дам

Ба биржаву бозор!...

Фитода:

Шӯр...

Хаёхуй...

Чеғу дод...

Фигон...

Ба молу

мулку

сару

каллаи

чаҳонгирон.

Алло!...

Алло!...

Алло!...

Мавчи дарози пурғалаён!

Алло!...

Алло!...

Алло!...

Аз СССР ояд, хон! ..

Алло! ..

Алло! ..

Алло! ..

Эй пролетари рӯи ҷаҳон! ..

Тамоми ранҷбарон!

Як шавед! ..

Ҳон, шунавед! ..

Хабар! ..

Хабар! ..

Хабари тоза!

Тоза!

Тоза!

Навид! ..

Назар кунед ба рӯи харитаи Осиё!

Ҳудуди

Афғон!

Ҳиндустон!

Муғулистон!

Миёни силсилаи кӯҳи

Ҳиндукуш! ..

Олтой! ..

Ба сарзамини тилохез!

Кони заръафшон!

Қанори Вахш шуда

Мисри тозае барпо!

Ҳарифи пахтаи мисрӣ...

Ракиби руди Нил

Надида буд ба умраш:

Қаланду...

Досу...

Бел...

Куиун ба пахтан шӯрош ишқ мебозад,
Ба чустучӯш тракторсавор метозад!

Алло! ..

Алло! ..

Алло! ..

Вахшстрой

Месозад! ..

Душанбе, 1933.

*БА МУНОСИБАТИ ТҶИ 8-СОЛАГИИ
„ҲАҚИҚАТИ ЎЗБЕКҶИСТОН“*

Дар муддати ҳашт сол паи наشري ҳақиқат
Озода камар баста ба ҷамъияти меҳнат,
Дар хизмати ҷамъияти меҳнаткаши тоҷик,
Аз камбағалу батраку аз дур ва наздик
Бо ғайрату ташвиқи фаолона шабу рӯз
Ташкил кунонид бaсе колхозу совхоз.
Аз ҷодари торик раҳонид занонро,
Омӯхт ба эшон ҳунару дарси замонро.
Бо кӯшиши бисёр паи наشري коммунизм
Дар раҳбарии фиркаву шахроҳи ленинизм,
Бо душмани синфию ба майлони «чап»-у рост —
Ҷангида зафарёб шуда бекаму бекост.
Иҷрои промфинплан, шарти Сталин
Оварда баҷо, гашта ҳаме лоиқи таҳсин.
Шоёну сазовор ба таҳсини сутуда,
Фарзанди ҷигаргӯшаву шогирди «Правда»
Табрики рафикана ба фаъл муҳаррир,
Бар коргари матбааву ҳайъати таҳрир!

МАРҶИ ПИОНЕРОН

Мускули сахт, бозуи пурзӯр,
Дасти пурқувват, панҷаи маҳкам,
Гунаҳо сурх, чашмҳо пурпур,
Пешрав,
 пешбин,
 пешқадам.

— Бош тайёр!
— Доимо тайёр!
Дар раҳи социализм аз дилу ҷон!
— Бош хушбӯр!
— Доимо хушбӯр!
Баҳри хифзи пролетори ҷаҳон...
Дил қавӣ, сина соф, тан солим,
Мағз пур, хуш тез, ақл расо,
На ба дил ваҳму не ба сар хульё,
На ғулому на кас ба ӯ ҳоким.
— Бош тайёр!
— Доимо тайёр!
Дар раҳи социализм, аз дилу ҷон.
— Бош хушбӯр!
— Доимо хушбӯр!
Баҳри хифзи пролетори ҷаҳон,

На ба «чап» рӯй оварад, на ба рост,
Роҳи ӯ — роҳи социализм бувад,
Роҳи шахроҳи ленинизм бувад,
На ғалат мекунад, на фикри хатост.
— Бош тайёр!
— Доимо тайёр!
Дар раҳи социализм аз дилу ҷон.
— Бош хушбӯр!
— Доимо хушбӯр!
Баҳри хифзи пролетори ҷаҳон.
Байраки сурхро гирифта баланд,
Рӯй орад ба сӯи Ҳинду Чин,
Синфи худро раҳо кунад аз банд
Бо марому васияти Ленин.
— Бош тайёр!
— Доимо тайёр!
Дар раҳи социализм аз дилу ҷон.
— Бош хушбӯр!
— Доимо хушбӯр!
Баҳри хифзи пролетори ҷаҳон!

Сталинобод, апрель, 1931.

МАРШИ БАЙРАҚИ МЕҲНАТ

Ба тӯдаи театри яҳудиён

Ёри фақирон,
Муънисӣ моён,
Ғамхӯри деҳкон,
Рафикон, Байрақи Меҳнат.

(2 маротиба)

Саводу дониш,
Дурии биниш,
Саводи нодон,
Рафикон, Байрақи Меҳнат.

(2 маротиба)

Сархати Ленин,
Шарти Сталин,
Қард намоён,
Рафикон, Байрақи Меҳнат.

(2 маротиба)

Марги амирон,
Дарди вазирон,
Душмани боён,
Рафикон, Байрақи Меҳнат.

(2 маротиба)

Маслаки марксизм,
Роҳи коммунизм,
Кард чироғон,
Рафиқон, Байрақи Меҳнат.
(2 маротиба)

Замину колхоз,
Коммуну совхоз,
Дода ба моён,
Рафиқон, Байрақи Меҳнат.
(2 маротиба)

Байрақи Шӯро,
Дар ҳама дунё,
Бод дурахшон,
Рафиқон, Байрақи Меҳнат.
(2 маротиба)

Плони худро
Сохта иҷро
Дар сари паймон,
Рафиқон, Байрақи Меҳнат.
(2 маротиба)

Дод занонро
Ҳукуки шӯро
Қатори мардон,
Рафиқон, Байрақи Меҳнат.
(2 маротиба)

БА АДИБИ СУРХИ ИНҚИЛОБИ РАФИҚ ЛОХУТИ

Аз Сталинобод

Эй шоири сурхи мулки Эрон!
Устоду адиби навҷавонон!
Эй сеҳрнигори нуктапардоз,
Оташқалами баландпарвоз!
Дар маркази иттиҳоди Шӯро,
Дар маснади ҷаҳду шӯру ғавғо,
Гулзору баҳори ранҷу меҳнат,
Ҷонсӯзу хазони аҳли сарват!
Эй бо «чап»-у рост дар сари кин!
Эй раҳрави шоҳроҳи Ленин,
Эй он ки ба нӯги хомаи хеш
Қардӣ дили ҳасми хешро реш.
Неши қалами ту тезтар бод!
Ҳасми ту аз ин залилтар бод!
Аз номи тамоми навҷавонон
Дорем саломи гарму ҷӯшон!
Дар ҳини нигори табъи пурҷӯш
Моро нақунӣ, дило, фаромӯш!

Сталинобод, 1931.

*ЯКЕ АЗ ШИОРҲОИ БАӢД АЗ ШӢРИШИ
СОЛИ 1905¹*

У гумон мекунад ки ёфт зафар,
Душмани мо — харис чун хайвон,
У гумон мекунад ки карда забун,
Мамлакатро ба зери зулмати сард,
У хунук кард синаи моро,
Сарнагун кард байраки моро;
Лек байроки мо мароми мост,
Маслаки зӯри бодавоми мост,
У ба дасти кавии содикҳост.
Ғазабу қаҳри мо шадидтар аст
Аз назарҳон мо падидтар аст.
Дар дили мо шарораҳо пайдост;
Гарчи ҳоло на чеғу дод кунем
Бо нидо — чамъ паҳлавонро,
Лек мо анкариб мебинем
Аз тамоми мамолики дунё
Боз шерону паҳлавонро
Дар паи ғайрати мукаддаси сурх.

Сталинобод, январь, 1931.

¹ Ин шиори инқилобӣ баъд аз шӯриши соли 1905 аз тарафи Комитети Большевикон дар Москва ба газетани „Вперёд“ дарҷ шуда буд.

ЯКУМИ МАЙ ВА МОПР

Шаби сиёхеву торик, ҳамчу зулфи бутон,
Ба пушти панчараи оҳанини зиндоне,
Нишаста бо аламу яъс шахси урьёне,
Зи фарқ то ба қадам пӯст буду устухон;
Валек чашмаш аз барки маърифат пурнур,
Дилаш қавию умедаш мукаммалу манзур.

Ба дасту гардани ӯ банди оҳанин занчир,
Дурушту сахту сияҳ, чун дили ҷаҳонгирон,
Шуда зи ҳамлаи занчир коматаш чу камон
Заифу хаставу ранҷур, оҳ!..
Ин нахчир!..

Асири панҷаву сайди кадом сайёдаст?
Амон, чигуна ғачеъасту ин чи бедодаст?

На қатл карда, на дуздӣ, на ғорату на дағо,
На ришва хӯрда чу ҳоким, на чун асас қассоб,
На чун амиру шаҳу шайх буда масту хароб,
На муфт хӯрда чу доро зи музди ғайр.
Чаро?!...

Ғуноҳаш ин ки тарафдори ҳаққи ранҷбараст,
Пан халосию озодии банибашараст...

Ҳамакашид паёпай зи сӯзи дил афгон,
Гаҳе чу дар назараш чилва менамуд ҳаёл:
Занаш ба бистари беморӣ, ҳар тараф атфол
Ҳам аз гуруснагӣ фаръёд мекашанд ки:
— Нон! . .

Чигуна зулм ки ваҳшӣ ҳам ин қадар накунад?
Чи сон диле ки дар ӯ ин шарар асар накунад?!
Ба ногаҳон зи насими хуши фараҳ-афзоя
Расид чун ба машомаш, кушуд ҷашму бидида:
Зи ҳар канор ҳазорон ливои сурх падида,
Навишта бо хати зар: «Зинда бод аввали Моӣ!»
Машав малул, ба ҳар банд фатҳи бобе ҳаст,
Ки аз паи шаби торик офтобе ҳаст!

Бухоро, апрель, 1928.

ҲИНДИСТОН

Фишору зулму тааддию чавру бедодӣ,
Хучуму ҳамлаву таҳкиру макру ҳила, дағо...
Гирифта селсифат Ҳиндро, ту пиндорӣ:
Ба ҷои сабза дар ин хок раста марғу вабо.
Агар ба сафҳаи таърихи ӯ назар соӣ
Зи мозиаш мутаҳаййир шавӣ ки во аҷабо!
Ҳамон мамолики пур-ифтихори пур-азамат
Ки такъя дода ба бозуи ӯ Ҳимолое,
Ҳамон саҳифаи шавкатфазои нуронӣ
Ки сабти маърифаташ нақш буд дар дунё,
Ҳамон замин ки бисе қарн пеш азин будӣ
Китобхонаву дорулҷулуми ӯ барпо...
Ҳамон ҷаман ки зи гулҳову аз набототаш
Равони мурдадилонро ҳамешудӣ эҳё...
Ҳамон арозии ширин ҷашонда найшақараш
Ба коми ташнаи тифли замона шахд-осо,
Ҳамон ҳазинаи дунё ки аз зару гуҳараш
Пураст банкаву сандуку ҷайби Аврупо, —
Кунун ба панҷаи бедоди Ингилис асир,
Забуну бекасу бадбахту аз ҳуқуқ ҷидо...
На ҷашми хушназаре ин ки бинадаш ба яқин,
На дастӣ марҳамате ин ки гирадаш ҷу асо.

Ҳазар ки оташи исьён дубора афрӯзад,
Чунон ки хели сипоҳе намуда буд ба по..
Шарорааш хасу хошоки ғайрро сӯзад,
Ба хоки тира нишонад ракибро якҷо.
Сиёҳии тани Ҳиндӯ зи чист, медонӣ?
Зи баҳри мотами Ҳиндистон гирифта азо!..

Бухоро, май, 1928.

ЯК ҚУРБОННИ КУЧАИ БУРЖУАЗИИ АВРУПО

Бо сару пои бараҳна фасли зимистон,
Пераҳани пора-пора пӯшида бар тан,
Хаставу бемору бемадор яке зан
Дар бағал андар гирифта кӯдаки гириён...

Бекасу беёру бемакону парастор,
Шавҳари бадбахти ӯ ба ҳабс гирифтор.
Аз пан як лукма нон ба кӯчаву бозор
Мегашт мискина дилфигору парешон...

Бо сари хамгашта, бо навои цигарсӯз
Нола хамекард беқарор шабу рӯз,
— К-эй мадад!
Ой мардумони мушфики дилсӯз!
Мистер!..
Эй мистирис!
Мусью, мадам, пан!

Ҳарчанд фаръеду илтимос хамекард,
Ҳеҷ касаш илтифоту раҳм намекард.
Бо чигари пора-пора, бо нафаси сард
Рафт ба кунце малулу мулзаму нолон.

Ногоҳ чашмаш зи пушти оинаи дар
Афтод: бар хонаи бузурги мунаввар;
Бар забари лавҳаи сияҳ ба хати зар
Карда ракам «ошхонаи кафе-шантаи».

Дид ки дар андаруни зол нишаста
Марду занони начиб, некхучиста;
Раксунон ду ба ду, даста ба даста,
Дар тарабанду ба айшу ишрат хандон.

Хон ниҳода ба ҳаҷр канор фаровон,
Қахваю ширу паниру маска, бодинҷон,
Мохию мурғу кабобу барраи биръён,
Конъяку абрикатину вискию шампан.

Кӯдак чашмаш чу бар таом бияфтод,
Аз алами гуруснагӣ ба шиша дарафтод,
Модараш оғоз кард зорию фаръёд:
— Мусью, як лукма гӯшт!
Мистирис, нон! ..

Нолаи ўро падиси шаҳр чу бишнид,
Бо қаҳр сӯи факира рафту хурӯшид,
Зад лагаде ў ба пахлуяш ки биларзид,
Кӯдакаш аз дасти вай парид ба майдон.

Хӯрд сари ў ба санги сахти сари роҳ,
Мағзи сараш пош-пош гашт ба ҳар чо;
Мӯйканон модар уфтод ки:
— Эй воҳ!
Тифлаки бечораам талаф шуда,
Қурбон!

Тошкент, май, 1930.

БА МУНОСИБАТИ ВОҚИАИ АФҒОНИСТОН

Ишора ба ҷаҳонгирони Англия

АЗ ДАСТИ ТУ БУД

Эй ситамгар, ин ҳама бедод аз дасти ту буд,
Отиро хотири ношод аз дасти ту буд!
Бо дусад найранг афғонро ба дом андохтӣ,
Ин қафас, ин дом, эй сайёд, аз дасти ту буд!
Халқи афғонро ба қатли якдигар водоштӣ,
Ин ҳама куштор, эй ҷаллод, аз дасти ту буд!
Саҳнаи уммед помоли ҷаҳолат сохтӣ,
Ин бало, ин фитнаҳо эҷод аз дасти ту буд!
Ин чи бедодист, дар ҳар гӯшау кунчи ҷаҳон? —
Дод аз дасти туву бедод аз дасти ту буд!
Оҳи мазлумон замину осмонро тира кард,
Ҳинд дар гирдоб, Чин барбод аз дасти ту буд!
Теги кину қаҳр охир панчаат хоҳад бурид,
Чанд хоҳад ҷабру зулм обод аз дасти ту буд?

Бухоро, 1929.

БА ФАЛОКАТЗАДАГОНИ ЗИЛЗИЛАИ ЭРОН!

I

Як тараф селу як тараф тўфон,
Як тараф барфу як тараф вулкон,
Як тараф регу кум карда хучум,
Як тараф поймоли боди самум;
Як тараф шўълазан ҳарик ба по,
Як тараф решақан балову вабо,
Як чамоа хароб аз сардӣ,
Як қабила кабоб аз гармӣ,
Баъзе саргашта дар биёбонҳо,
Порае ғарки гирдбоди фано...
З-ин ҳама хавфноку даҳшатнок —
Зилзила...
Оҳ, золими бебок!..
Ҷуст молиқриқоби хавфу хатар,
Ҷуст ҷаллоди катли навъи башар,
З-ӯст вайронз маскани обод,
З-ӯ вилоёту шаҳру деҳ барбод...
Мухтасар, ҳар замон ба ҳар кунче,
Як балое, мусибате, ранче,
Зи вай оварда бар банинсон.

Хоса бечора, коргар, дехкон,
Дар азоб асту дар укубатхост,
З-он ки ӯ бебизоат асту навест.

II

Хабари дилхарош, пурхаяҷон,
Мерасад аз мамолики Эрон
Кя дар он сарзамини кӯхистон
Рӯй дода мусибате чандон...
Ба табиат чунун асар карда,
Сангу хоки снях ба сар карда,
Ларза бар кӯху дашт афканда,
Беҳу бунъеди халқ барканда;
Рӯзи равшан сиёху тор шуда,
Деху кишлокҳо мазор шуда,
Халқ беҳонумону мол шуда,
Маскану қояшон ҷибол¹ шуда...
Ин якеро писар шуда мафқуд...²
В-он дигарро падар ба хок ғануд...³
Ин яке дар фироки зан нолон,
В-он дигар дар азоби кандани ҷон;
Ин якеро шикаста дасту камар
В-он дигар мубталон хавфу хатар...
Косибу фаъла, коргар, дехкон —
Ҳама беҳонумону саргардон,
Ҳама дар зери осмони кабуд,
Ҳама бо чашми ашкбор чу руд,
Ҳама олудан мусибату дард,
Аз ҳама дил баланд нолаи сард...

¹ Ҷибол — кӯҳҳо.

² Мафқуд — гумшуда, беному нишон.

³ Ғануд — хобид; афтод.

Ин хабар шоеъ аст дар ислом,
 Ҳам ба кавли дурӯғи халқи авом,
 Хандаовар, чафанг (?), мавҳумот,
 Халқи бечора з-ин хабар шуда мот,
 Ки: — ба зери замин бувад гове,
 Зери ӯ моҳӣ асту ҳам обе,
 Зери ӯ хоку зери ӯ бод аст,
 Зери ӯ як фариштаи од аст,
 Он фаришта табақ ба сар дорад,
 Ин ҳама муҳмилот бардорад;
 Андаруни замин раге чанд аст,
 Сари рағҳо ба шох пайванд аст,
 Ҳар гаҳ он гов шох чумбонад,
 Қитъаи арзро биларзонад (?)...

Шуда собит ба илму ақлу ба фан,
 Ин муаммо барон мо равшан:
 Зери дунё на гови кор бувад,
 На ба шохаш замин савор бувад,
 На ба зераш наҳангу на од аст,
 Балки атрофи ӯ ҳама бод аст,
 На даруни замин рагу асаб аст,
 Сангу фӯлоду оҳану ҳалаб аст.
 Оҳак, ангиштсанг, симоб аст,
 Намаку нефту нукраву об аст...
 Конҳои замин пур аз гоз аст...
 Гоз з-оташфишон ба парвоз аст,
 Горҳое ки дар ҷаҳон бинӣ,
 Ҳама з-оташфишон нишон бинӣ.
 Чун раҳи гор пур зи санг шавад,
 Гоз дар зери ӯ ба танг шавад,

У ба ҳар сӯ фишор меорад,
Ларза бар кӯҳсор меорад,
То шикофе зи ғӯшае созад,
Гозҳо з-он шикоф парвозад.
Гоз чун аз замин бурун гардад,
Зилзила рохату сукун гардад...

Ин мусибат ки мекашад инсон,
Ҳама аз шӯриши табиат дон;
Чун табиат ниҳода расми ситез,
Ту ба имдоди дигарон бархез!..
Ҳолашон сахту корашон зор аст,
Чашми уммедашон ба мо чор аст...

Бухоро, 1929.

АСИРА Ё ХУД ИСЪЁН

Нолаи дилхарошу савти ҳазин,
Алҳамон!
Дод!
Тавба!
Истимдод!...
Гирьяву лоба,
Зорию фаръед...
Илтиҷои хафифу аҷзи анин...
Ногаҳонӣ расид дар гӯшам,
Меғузаштам шабе зи гулзоре.
Дидам аз як шикӯфи деворе...
Дида торику маҳв шуд ҳушам,
Раъша дар ҷисму пайкарам афтод...
Аҷабо!
Ин чи сахнан мудҳиш?
Чист афтода?
Духтаре мадҳуш...
Ҳамла оварда кист, ҳон?
Эй дод!!!
Дев!
Ифрит!
Ваҳшии хунхор!...

Мор!
Акраб!
Паланг!
Гург! Шагол!..
Панча, дандону нохуну чангол,
Қаҳру фаҳшу ҳақорату озор!..
Яъне он нобакори хукнишон,
Соҳибӣ ришу чуббаву дастор,
Муршиди фиск, рӯбаҳи маккор,
Балки сад чанд бадтар аз шайтон!
Лаҳзаи чанд деви бадвичдон,
Дар талошу маоши нафсонӣ,
Паи фиску фучури ҳайвонӣ
Буд машғул, чун гуруснасагон...
Духтаракро ба хоку хун афканд,
Рафт як сӯ, зи дида пинҳон шуд;
Соате баъд асира чашм кушуд,
Ашк мерехт, зулфро меканд;
Чехраашро ба хок мемолид,
Бо садон гирифта менолид:
— К-эӣ само!..
Эӣ асоси бедодӣ!
Эӣ шаҳаншоҳи таҳти ҷаллодӣ!
Эӣ тарикатнамои олами хун!
Эӣ ба фаҳми ту ақлҳо мачнун!..
Кӯ даҳо?!
Кӯ химоя?!
Кӯ имдод?!
Кӯ тараххум?
Хароб шав!
Барбод!..

Бухоро, 1927.

БА ШАРАФИ ҚИЁМИ ЗАНОНИ ШАРҚ

То ба кай афтода зери бори асорат?
То ба кай олудай ба нанги чаҳолат?
Чанд ҳадар мекашӣ ту меҳнату захмат?
Дур кун афтодагию аҷзу ҳақорат!
Беҳуда ин содагию шарму ҳиҷолат,
Зуд бурун о, зи зери ҷодари зулмат!...

Чанд ту мағбунӣ зӯҳду шайхию шобӣ?
Бандаи дорою канизи ҷанобӣ?
Чанд ту помоли қаҳру зулму азобӣ,
Беҳуда як умр зери бори ҳиҷобӣ?
Тинати поки туро бистар чи ҳоҷат?
Ҷодари торик нест пардаи исмат!...

Чанд чу хуршед зери абр нихонӣ,
Ин ҳама бедору, ту ба хоби гаронӣ?
Ту шарафу ифтихори халқи қаҳонӣ!
Бе ту тараққӣ кучо намудӣ замонӣ?!
Бе ту касолат кучо гирифт саломат?
Бе ту фароғат кучо намуд раият?!...

Чун башар хастӣ, ту ҳам, ҳуқуқпарастӣ,
Баҳри чи хорию беҳуқуқию пастӣ?
Чаҳд кун, омӯз илму ҳикмати хастӣ!
Чун ту ниҳоли умедро самарастӣ,
Ҳомии нашъунамо, мураббии шафқат,
Хоҳари илму фаннию модари ҳикмат!..

Фирқан олимнамо ки зӯҳд фурушанд,
Шайтанату кизбу макру хила бадӯшанд,
Нест ибодат, барои нафс хурушанд!
Чуз пан озори ту набуда, накушанд!
Мақсадашон нест чуз фучуру разолат,
Матлабашон нест ғайри фиску шарорат!..

Чанд чу амвол дар хариду фурушӣ?
Чодирӣ бегайратию нанг чи пӯшӣ?
Мушт хӯрӣ солҳову лек хамӯшӣ,
Баҳри халосии хеш чанд накушӣ?
Хезу зи худ дур соз хоби чаҳолат!
Панҷан ғайрат бизан ба домани ғиммат!..

Бухоро, май, 1927.

БА ТАХТНИШИН

(Нобкорони Ҳиндистон)

Тахти ту афканда соя бар забари тахт,
Сахттару тиратар бувад чу дили сахт.
Пояи тахтат ба фарқи синфи ситамкаш
Кӯфта меҳи чафо ба фарқи сари сахт.
Хони ту маҳлул аст аз ғизои фаровон
В-аз дили садпоравау чигари лахт.
Соғару паймонаат лаболабу саршор
З-ашки яtimi асиру хуни сияҳбахт.
То ба кай, эй нобакор, ин ҳама бедод?
Чанд ту хушбахту дигарон ҳама бадбахт?!
Ба ҳама карру-фарат мабол ки рӯзе:
Тахтаи тобут гардадат забари тахт.
Он дам тоҷат ба хоки тира ниҳад рӯй,
Онгоҳ ҷисмат аз ин сарой кашад рахт.
Дашту биёбон шавад пас аз ту гулистон,
Бадбахт хушбахт гардад, «хушбахт» бадбахт...

Бухоро, сентябрь, 1930.

БА МИЛИТАРИСТОНИ ЯПОНИЯ

Ба муносибати воқиаи Манжурия

Ҳанӯз мазраи ҷаҳон
Нашуд ҳалос з-он ҳазон...¹
Ҳанӯз таърихи башар
Азон ҷаҷна ҳомарон,
Ҳанӯз бӯи хун нарафта
Дур аз димоғатон!
Ҳанӯз синаҳо ба хун,
Ҳанӯз ашкҳо равон.

Шумо ба ҳирси молу зар,
Шумо ба фикри мулку шон!
Шумо, чашандағони хун,
Шумо, хӯрандағони ҷон!

Ҳанӯз дуди гозу заҳр
Дар бадан асар кунад,
Ҳанӯз оташи куҳан
Шарораву шарар кунад.
Ҳанӯз он садон тӯбу тир
Гӯш кар кунад,
Ҳанӯз кӯдаки ғайр
Еди он падар кунад.

¹ Ишора ба ҷанги ҷаҳон.

Шумо ҳариси молу зар,
Шумо ба фикри мулку шон!
Шумо, чашандагони хун,
Шумо, хӯрандагони қон!

Ҳанӯз пуштаҳо зи куштаҳо
Ба дида чилвагар,
Ҳанӯз дасту по шикастаҳо
Ба кӯча дарбадар,
Ҳанӯз катраҳои хун
Чакад зи қалби коргар,
Шумо, қанобҳо, шумо
Ба ин ҳама ҷавобгар!

Шумо ба ҳирси молу зар,
Шумо ба фикри мулку шон!
Шумо, чашандагони хун,
Шумо, хӯрандагони қон!

Ҳанӯз синфи камбағал
Зи хонумон ҷидо бувад,
Ҳанӯз батраку факир
Зи баҳри нон гадо бувад,
Ҳанӯз меҳнату ситам
Насиби бенаво бувад,
Ҳанӯз мотаму азо,
Ҳанӯз мочаро бувад.

Шумо ба ҳирси молу зар,
Шумо ба фикри мулку шон!
Шумо, чашандагони хун,
Шумо, хӯрандагони қон!

Ҳанӯз конференци Женева
Мушту ҷанг мезанад,

Ҳанӯз зери парда макру
Ҳила занг мезанад.
Ҳанӯз нақшаҳои «сулҳу
Амн» ранг мезанад,
Ҳанӯз шиша бишканад,
Ҳанӯз санг мезанад.

Шумо ба хирси молу зар,
Шумо ба фикри мулку шон!
Шумо, чашандагони хун,
Шумо, хӯрандагони ҷон!

Ҳанӯз ҳам Япония
Ба Чин нота медиҳад,
Ҳанӯз хоки Чинро
Ба хун ғӯта медиҳад,
Ҳанӯз дорҳои
Танобу фӯта медиҳад.
Ҳанӯз тор мекашад,
Ҳанӯз кӯта медиҳад...

Шумо ба хирси молу зар,
Шумо ба фикри мулку шон!
Шумо, чашандагони хун,
Шумо, хӯрандагони ҷон!

Ҳанӯз тӯбу тире бомбу
Гулла ҷӯш мезанад,
Ҳанӯз ҷеғу доду нолаву
Хурӯш мезанад,
Ҳанӯз аждаҳои буржуво
«Даёш» мезанад
Ҳанӯз чашм мепарад,
Ҳанӯз ғӯш мезанад.

Шумо ҳариси молу зар,
Шумо, ба фикри мулку шон!
Шумо, чашандағони хун,
Шумо, ҳурандағони қон!
Ҳанӯз фабриқони буржуво
Барор мекунад.
Ҳанӯз қои мол
Гозу захр қор мекунад,
Ҳанӯз «тӯхфаҳо»
Барои Чин қор мекунад,
Ҳанӯз қорқони маргро
Қатор мекунад.

Шумо ба ҳирси молу зар,
Шумо ба фикри мулку шон!
Шумо, чашандағони хун,
Шумо, ҳурандағони қон!

Ҳанӯз буржуазия
Ба СССР қамин бувад,
Ҳанӯз бо Франция
Япония қарин бувад,
Ҳанӯз қашми тангашон
Ба сӯи сарзамин бувад,
Ҳанӯз дину подшаҳ
Ба фикри тахту зин бувад.

Шумо ба ҳирси молу зар,
Шумо ба фикри мулку шон!
Шумо, чашандағони хун,
Шумо, ҳурандағони қон!

Ҳанӯз дар ҚВЖД
Басе қидол мешавад,

Ҳанӯз дар миёнашон
Чи килу қол мешавад,
Ҳанӯз Амрику Япон
Сагу шағол мешавад,
Ҳаёлҳои пучашон
Абас, маҳол мешавад.

Шумо ба ҳирси молу зар,
Шумо ба фикри мулку шон!
Шумо, чашандағони хун,
Шумо, ҳӯрандағони қон!

Ба мо ҳаводиси гузашта
Нек имтиҳон бувад,
Кунун ҷавони коргар
Далеру қаҳрамон бувад,
Ҳамеша аскарони мо
Амину посбон бувад,
Мудом байрақи баланди
Сурх парфишон бувад!

Бигӯ ба ҳорисони зар,
Ба соҳибони мулку шон,
Ба он чашандағони хун,
Ба он ҳӯрандағони қон!

Гузашт он ки коргар
Дубора орзу кунад,
Ба зери бору ҳукми чору
Он террор ҳӯ кунад,
Зи ҷаври муштзӯрҳо
Зи дида хун фурӯ кунад,
Ба хоч бўсаҳо занад,
Ба шайх сар фурӯ кунад,

Ба ҳорисони молу зар,
Ба соҳибони мулку шон!
Ба он чашандагони хун,
Ба он хӯрандагони қон!

Кунун гузашт он мамар,
Кунун гузашт он замон
Диханд дасти дӯстӣ,
Пролетариати ҷаҳон.
Асоси социализм
Кунем устувор, ҳон!
Ғами ҷони қаҳтро
Фузун бар афандиён,

Ба ҳорисони молу зар,
Ба соҳибони мулку шон!
Ба он чашандагони хун,
Ба он хӯрандагони қон!

Зи панҷ соли аввалин
Ба дуҷумин қадам занад,
Муваффақияту зафар
Ҳазорҳо рақам занад,
Каутский бешараф
Ба зидди ӯ қалам занад,
Гузор то адуи мо
Зи ғуссаҳо алам занад!

Ба ҳорисони молу зар,
Ба соҳибони мулку шон,
Ба он чашандагони хун,
Ба он хӯрандагони қон!

★

Марому сархати ВКП(б),
Васияти Ленин
Ба қалби пролетар
Накш баста маҳкаму матин,
Шиори раҳбари ВКП(б)
Рафик Сталин:
— На толибему ҳам намедихем
Як ваҷаб замин!

Бигӯ ба ҳорисони зар,
Ба соҳибони мулку шон!
Ба он чашандағони хун,
Ба он хӯрандағони ҷон!

Амарқанд, февраль, 1932.

ШҶҰРИШИ ЧИН

Е ХУД

ВОҚИАИ НАНКИН

Гур-гури тӯпу нолаву шеван,
Бомбаву гуллаи туфанг ҳазор,
Зи сару дасту по тал асту мазор,
Руди хун чорӣ аз тану гардан...
Халқе гириёну ҷамъе по ба гурез,
Кӯдакон маҳву духтарон ба талош,
Модарон мӯканону синахарош,
Ин яке дар ҷидолу он ба ситез...
Ҳар даме нола, ҳар нафас фаръёд,
Ҳар қадам хаста, ҳар қадам хафакон,
Дастае ғарку поре сӯзон,
Шаҳр маҳруба гашта, деҳ барбод. —
Ин ҳама шӯриш, он ҷи қилу-кол,
На тақозои мазҳабу дин аст,
Азбарои ҳалосии Чин аст,
Баҳри озодӣ асту истиклол...
Лек ҷамъе ба ҳилаву тазвир,
Баҳри тазйиди молу истимлок,
Миллати Чиниро кунанд ҳалок,
То ки ўро ба худ кунанд асир...

Боиси фитна кист медонӣ?!
 Дастан ғитнаҷӯ ҷаҳонгирон,
 Яъне: Амрику Инглису Япон,
 Португалу Франца, Испонӣ...
 Қарда ҷамъияте ҷунон дилхоҳ,
 То барои ғиреби халқи авом,
 Номи ӯ гашта тӯдан ақвом...¹
 Ки ба олам кунанд тарки силоҳ.
 Вой!
 Тарки силоҳ магар ин аст?!
 Бо ҳазорон туфангу бомбаву тӯп,
 Киштии ҷанги Амрикову Уруп
 Ки паёпай равон сӯи Чин аст!
 Маданият ҷӣ?!
 Ваҳшат аст магар?!
 Ихтирои ҷипелину ҷихоз,
 Киштии зерӣ баҳру химию гоз
 Ҷумла омода баҳри маҳви башар...
 Эӣ ҷаҳонгир!..
 Баъд аз ин ҳуш дор!
 Қ-оташи инқилоб шуд барпо,
 Тахту тоҷат ниҳода рӯ ба фано!
 Синфи мазлум шуд кунун бедор.
 Ҷорсад миллион нуфуси Чин
 Сохиби ҳиссу молики ҷонанд,
 Ҳамчу мӯру малах фаровонанд,
 Ту ба ҷашми ҳакиру хӯрда мабин!..

Бухоро, 1927.

¹ Тӯдан ақвом — ҷамъияти ақвом ё худ миллатҳо.

БАҲОРИ ТОҶИКИСТОН ВА НОЛАИ ЧУПОНИ

Дашти vaseу боғи латифу ҳавон хуш,
Сахрову ҷангалу чаману кӯху долазор;
Аз ҳар канор чашма равонасту обшор,
Ҳар сӯ баланд, замзамаву нолаву хурӯш...
Пошида донаҳои гуҳар абри навбаҳор,
Ҳамчун арӯси ноз дарахтони навҷавон,
Чатри сафеду сабзу гулобиву арғувон,
Бар сар кашида чилвакунон ҳар тараф қатор...
Биншаста як шубонписаре ной дар даҳон:
Зери дарахти бед, лаби ҷӯи босафо,
Озода гирди ӯ барае чанд дар чаро,
Бо сӯзи дил хурӯш ҳамекард най ки, ҳон —
Устои зуфунуни забардасти рӯзгор,
Яъне табиат аз нахи абрешими баҳор,
Нозук аёр бофта қолини махмалин,
Густурда то ки ёр ниҳад пой бар замин...

Бухоро, март, 1928.

БАҲОРИЯ

Ваҳ, чи хуш медамад насими баҳор
Субҳи содиқ зи ҷониби кӯҳсор;
Духтари ховар, нозанин хуршед,
Барфурӯзонд оташин рухсор.
Пири колхозчӣ зи ҷо бархост
То рафиконро кунад бедор.
Дехқони ҷавон ба даст каланд
Мешитобид сӯи киштукор;
Шоду хандон ба сӯи деҳқонон
Менамудӣ хитоб ин ашъор:

Бӯи хуш медамад баҳор, баҳор!
Зуд биштоб, эй баҳорикор!..

Абрҳо ҳамчу дуди кӯра парид,
Баркҳо абри тираро бидарид.
То саҳаргоҳ баски шабнам рехт,
Домани дашту кӯҳ сабза дамид,
Ба трактор савор шуд деҳқон,
Чархҳояш ба пеш мечархид.
Агрономи ҷавон ба деҳқон гуфт:
Мавсими киштукори пахта расид,
Ҳон, бикӯшед, то кунед иҷро
Накшаи панҷсоларо дар ҷор.

Бӯи хуш медамад баҳор, баҳор!
Зуд биштоб, эй баҳорикор!

НАСИМИ БАҲОРӢ

Баҳория ба рафиқон

Саҳаргаҳ ки дар бистари бекарорӣ
Шаберо ба сар бурда будам ба хорӣ,
Ҳамебудам аз сардин дай¹ ба зорӣ
Ки ногаҳ насими хуше шуд аёрӣ,²

Насими баҳорӣ, насими баҳорӣ.

Машомам шуд аз бӯи мушкеш муаттар,
Дилам шуд зи анфоси ӯ рӯҳпарвар,
Шаби тираам гашт субҳи мунаввар;
Зиҳи бахтиёрӣ пас аз интизорӣ,

Насими баҳорӣ, насими баҳорӣ.

Сабо сӯи гулшан шуд афтону хезон,
Ҳамал дар тараб, абр рақсид чандон;
Арӯси чаман, то ки ояд ба ҷавлон,
Ба дидори ӯ сабза шуд хосткорӣ,

Насими баҳорӣ, насими баҳорӣ.

¹ Дай — зинистон.

² Аёрӣ — ба ҳар сӯ давидан ва ҷавлон кардан.

Замин сабзу атроф пур-арғувон шуд,
Зи ҳар гӯшаи боғ савсан аён шуд.
Қад афрохт сарву санавбар чавон шуд,
Ба фарки дарахтон шукуфа иморӣ,¹
Насими баҳорӣ, насими баҳорӣ.

Бунафша нуму карду, сунбул такомул,
Суман менамудӣ ба насрин татовул,²
Ба машшотай³ боғ мегуфт булбул:
— Биёроӣ он чехраи гулғизорӣ!
Насими баҳорӣ, насими баҳорӣ.

Аё, эй насими сабо шав равона,
Ба такдими он нозанини ягона,
Зи Пайрав расонаш ту ин як тарона:
Муборак туро мавсими навбаҳорӣ,
Насими баҳорӣ, насими баҳорӣ...

Бухоро, март, 1929.

¹ Иморӣ — чатр ва тоҷ.

² Татовул — дастдарозӣ кардан.

³ Машшота — парваранда, мураббӣ.

ИНТИХОБИ МАЪШУҚ

Шӯхам ба қасди катли асирон итоб кард,
Қурбони ӯ шавам ки, маро интихоб кард.
Бурқаъ зи рух чу он санами озарӣ кашид,
Фаръеди сӯхтаи ба дили шайху шоб кард.
Аз зулфи чинбачин гирех бар гарданаи фиканд
Ҳар тор бо карашма дусад печутоб кард.
Найвор ин садо зи гулӯям баланд сохт,
Ҳукми адолатест, ки волаҷаноб кард.
Теғи шаҳодат аз ҳамаи абрӯ баланд сохт,
Қофирмизоҷ бин, ки чи кори савоб кард.
Хунам ба косаи сари ман рехт, чун шароб,
Отаи ба устухон заду дилро кабоб кард.
Соғар ба даст, рақскунон шуд сӯи ҳарам,
Тӯфони куфр ҳонаи динро хароб кард.
Ҳокистарам ба бод заду кӯр шуд рақиб,
Поянда бод ёр, аҷаб инқилоб кард.
Пайрав, ту з-ин сипас ба фироқаш ғамин мабош,
Номи туро ба дафтари ишқаш ҳисоб кард.

у х о р о, 1925.

ТАЗМИНИ ҒАЗАЛИ РҶДАКӢ

Инак он номехрубон ояд ҳа­ме,
Боз он сарви равон ояд ҳа­ме.
Медамад бӯи хуш аз анфоси ӯ,
Дар равони мурда ҷон ояд ҳа­ме.
Соҳили Ому, фазои дилкашаш
Дар назар хулду ҷинон ояд ҳа­ме.
Оби Чайхун бо ҳама ҷӯшу хурӯш,
Ҳамчу шӯхе, саркашон ояд ҳа­ме.
Моҳиёнаш, ҳамчу оҳуи хутан,
Ғаҳ аёну ғаҳ ниҳон ояд ҳа­ме.
Даста-даста мурғҳо андар ҳаво,
Сӯи Чайхун корвон ояд ҳа­ме.
Пайрав, аз тазмини он усто­ди назм
«Бӯи ҷӯи Мӯлиён ояд ҳа­ме».

Бухоро, 1925.

ОҲАНГИ ТОР

Боз оҳанги тор меояд,
Эй хуш, овози ёр меояд.
Нозам он нохуне ки з-оҳангаш,
Рӯҳ дар чисми зор меояд.
Зи навои хуши ту сабру карор
Ба дили беқарор меояд.
Зулфи мушкин ба бод дода магар?..
Ки насими баҳор меояд.
Ҳалкаи зулфро гирех макшой
Бошад он ҳам ба кор меояд.
Сафи мижғони ёру захми дилам —
Ҳар ду дар як шумор меояд.
Мужда, эй сайди марғзори вафо,
Ёр баҳри шикор меояд.
З-интизорат ба дидаи Пайрав
Ашк беихтиёр меояд...

Духоро, 1929.

ЧИ ШУД КИ?

Чи шуд ки боз фалак мекашад ба кунчу канор.
Чи бахти шум ки пайваста гаштааст дучорам?
Нигар ба сурати дар мавчи баҳри яъс ғарикам!
Назар ба ҳолатам, аз ҳаҷри дӯст зору-назорам.
Чи гуфтаам ки замон амр медихад ба сукутам?
Чи кардаам ки чу Мансур мекашанд ба дорам?
Магар ки гӯши фалак кар шуд аз ғиреву фиғон
Магар ки шонаи моҳӣ шикаста шуд зи фишорам
Начида донан уммед, рондай зи бихиштам!
Нахӯрда лукман ҷовид, мекашӣ ба мазорам!
Барӣ ба садри бихиштам, занӣ ба нори ҷаҳимам,
Чи муддаост азин рангҳои нақшу-нигорам?
Ғаҳе ба сурати инсон, даме ба қолиби ҳайвон,
Чу мум, бозини ангушти тифл шуд сару-корам.
Чи таънаҳо ки зи даврони нонаҷиб шунидам,
Чи захмҳо ба дил аз сайри рӯзгор надорам?!
Тараххуме бинамо, эй асоси нахли умедам!
Шикаст шохан сабрам, гусехт решаву борам.
Фиғон зи сӯзу-гудозам ки сӯхт болу пари ман
Амон ки панҷаи бозуи иқтидор надорам.
Мудом дар таку-пӯям, қарини душмани кӯям
Ба беқарорини ҳичрон намудаанд қарорам.
Сарам ниҳода ба каф баҳри дӯст «Пайрав»-и ишқ
Шиору маслакам инаст ошиқи руҳи ёрам.

ШАБИ ҲИҶРОН БО ХАЁЛИ ҚОНОН

Чандест ки ишқи он санамро
Бар сафҳаи сина парваридам,
Умре ба умеди қоми васлаш
Паймонаи захр мечашидам;
Шабҳои дароз дар хаёлаш
Чун моргазида метапидам,
Ҳар дам ба фазои авҷи уммед
Ҳамранги шаҳоб мепаридам;
Гоҳе ба замин ҳамефитодам,
Гоҳе ба само ҳамерасидам,
Чун боди самум мевазидам,
Чун барқи ситез мечаҳидам.
Чун абри баҳор мегиристам,
Чун бонги ҳазор месурудам;
Дар дашти чунун зи беқарорӣ
Худ бесарупо ҳамедавидам;
Сар дода суроғ мегирифтам,
Қон дода навид меҳаридам,
Охир ба ҳазоргуна хорӣ
Бар кӯи мурод мерасидам;
Чун сачда ба хок мефитодам,
Чун ашк ба роҳ мечакидам;

Аз домани ноз мегирифтам,
В-аз гӯшаи чилва мекашидам;
Гаҳ бўса ба пош менамудам,
Гоҳе зи лабонш мемакидам;
Чун нек назар ҳаменамудам,
Медидам он чи менадидам,
К-ин лаззати бемазоки ман буд,
Дастони шаби фироки ман буд.

Бухоро, 1924.

ФИРОҚНОМА

Субҳе насими ғолия овард бӯи ёр,
Беихтиёр тарфи чаман кардам ихтиёр.
Мастонавор, чом ба каф, дар бағал сабӯ,
Гаштам равон ба боғ шитобону бекарор;
Дидам чаман зи лолаву насрин шукуфта буд
Бо савти андалебу пур аз ғулғули ҳазор.
Аз ҳар тараф таронаи шодӣ будӣ баланд
Бо нағмаи камончаву танбӯру уду тор;
Ҳар чо ниҳода зарфи кабобеву беадад,
Ҳар чо фитода чоми шаробеву бешумор;
Ҳар кас гирифта доларухе танг дар бағал,
Ҳар кас кашида моҳваше нек дар канор;
Уде ба чанги мутриби хушхони моҳрӯй,
Чоме ба дасти соқии симини гулғизор.
Ин як зи чоми лаъли лаби ӯ фитода маст,
В-он як ба ёди чашми хуморини ӯ хумор;
Бар бозуяш ниҳода яке дасти нозанин,
Бар гарданаи фиканда яке зулфи тобдор;
Қурбони ғамзааш шуда ин нозанин писар,
Мафтунӣ чилвааш шуда он нозанин нигор;
Он дастгири ғамзаи ин чашми дилфиреб,
Ин пойбанди ҳалқаи он зулфи тобдор;

Ин гӯшро ба савти латифаш намуда вақф,
В-он дидаро намуда ба наззорааш нисор;
Ин чокари карашмаву он банди шиканҷ,
Ин маҳви қадду-комату он волаи узор.
Чун чашмашон фитод ба ман, чамъи гулрух
Як-як бурун шуданд ҳам аз гӯшаву-канор.
Гуфтанд: ҳон, ғариби ситамдида, мархабо,
Эй карда ранҷан қадами худ дар ин диёр!
Чунаст ҳолати туву рангати чарост зард?
Қаддат чаро хамидаву рӯзат чарост тор?
Бар оразат зи пайки кадомин нишаста гард?
Бар сина аз кадом гулистон халида хор?
Дар ҳалқаи камони кадомин шудӣ асир?
Дар вартаи камини кадомин шудӣ дучор?
Акси назораи кӣ рабуда зи дида нур?
Барки шарораи кӣ зада бар чигар шарор?
Бо ёди абрӯи кӣ шуда коматат камон?
Бо ёди қомати кӣ шуда синаат фиғор?
Масти кадом чому чунони кадом дашт?
Сайди кадом дому сипанди кадом нор?!
Оху-фиғон кашадаму гуфтам ки — дӯстон,
Ҳастам асири духтари Чингизи хунхор!
Фаръёд азон ду наргиси ҷодуи дилфиреб,
Эй вой азон карашмаи чашмони пурҳумор!
Абрӯи теғдораи — бар қалб ҷойгир,
Мижғони обдораи — бар сина ҷойдор.
Аз як ниғаҳ ҳазор ғизолон кунад асир,
В-аз як назар ҳазор ҳазорон кунад шикор.
Ширин ба ҳасраташ шуда Фарҳоди кӯҳкан,
Лайли ба фиркаташ шуда Мачнуни бекарор.
Шоми фиروق бо ҳами гесӯш ҳамхисоб,
Заҳми чигар ба новаки мижғонш ҳамшумор;
Аз рӯзгори тираи ман зулфи ӯ сиёҳ,
Аз ашкҳои дидан ман нахли ӯ ба бор.

Аз ман канор рафтаву бо ғайр ҳамканор,
Аз ман қарор бурдаву бо ғайр ҳамқарор.
Ман дардманди ишқу дигарро кунад илоҷ,
Ман пойбанди зулфу дигарро кашад канор;
Ман бенасиб гашта дигарро шуда насиб,
Ман бемадор гашта дигарро шуда мадор;
Дилдодан ғамаш ману дилҷӯи дигарон,
Афтодан раҳаш ману, бар ғайр раҳсипор.
Махмури чашми маст ману, ғайр нӯшком,
Нокоми лаъли ноб ману, ғайр комгор;
У рафта, ман ба зовияи яъс гӯшагир,
У монда, ман ба кӯҳу биёбон беқарор;
Сабру қарору ҳушу хирад додаам ба бод
З-он дам ки рафт аз барам он лӯъбати татор.
Хун меҳӯрам ба ҷои ман ноб з-ин сабӯ,
Ҷои меканам ба ҷои гулу лола дар баҳор.
Рӯзе зи рӯзгор ба рӯзи набурдаам,
Эй хок бар сари ману бар фарқи рӯзгор!

КАЙ ГУФТААМАТ?

Кай гуфтаамат партави базми дигарон бош?
Эй шӯъла, ба сӯзи дили хомам нигарон бош!
То кай чу хумо чатр ба раъси дигаронӣ?
Гул бошу ба парвози ҳазорат нигарон бош.
То чанд ҳаме мардумакӣ дидаи ғайрӣ?
Эй марҳами биниш, назари беназарон бош!
Мурдем ба зиндони ғамат, лаб накушудем,
Эй тӯтии ширинсухани мо, ба фиғон бош!
Соғаркаши танҳои ҳарифони хаёлист,
Соқии сари маҷлиси хунинчигарон бош.
Ангури сари ток нашуд дафъи хуморӣ,
Мамнуни арақрезии ин кӯзагарон бош.
Дар ҷавфи садаф нархи гухарро нафазоянд,
По бар сари ин дида неху тоҷи сарон бош.
Шоҳини асорат сари ҳар кӯ нанишинад,
Дилбурдаи дилдодаи худро нигарон бош.
Пайрав, зи чи муфт ин хама дурдона фурӯшӣ,
Мағбун кунандат, ҳазар аз насъягарон бош!

Бухоро, май, 1925.

Гар ту дар пайванд бошӣ, аз ҷаҳонам бок нест:
Зарра бо хуршед пайвандад, ғаме аз хок нест.
Аз гирифторони фитрокат сару сомон маҷӯй,
Хоман аҳли ҷунунро нуқтан идрок нест.
Нест як ҷоме ки бо ёди туаш лабрес нест,
Нест перохан ки аз ишқи туаш сад чок нест.
Хастагонатро илоҷе нест ҷуз уммеди сабр,
Оқизонро нури биниш аз раҳат ҷуз хок нест.
Нест ошиқ ҳар ҳаваскоре ки лофи ишқ зад:
Бар тани ҳар кас қабои ошиқи чолок нест.
Хомтабъонро бигӯ, оби Хизир ҷустан хатост,
Дар ҷаҳон оби ҳаёте ҷуз шароби пок нест.
Сар ба сар пуч аст, зоҳид, маслаки деринаат,
Чашм во кун, он ки меҷӯй ту дар афлок нест.
Зоҳидо, то чанд аз маъшуку май манъам кунӣ?
Пайрави пири муғонам кор бо таръёк нест.

Бухоро, 1921.

САЗОИ МАН АСТ

Маризи ишқаму андӯху ғам давои манасти,
Абас макӯш, табибо, ки муддаои манасти.
Ту ғофил аз пай дармони дард мегардӣ,
Давои оламиён дарди бедавои манасти.
Маро ғарик ба ғафлат намуда буд висол,
Кунун ба ҳаҷри туам сӯхтан сазои манасти.
Чи мочарост надонам ба сар фитода маро,
Ба ҳар кучо ки равам шӯру мочарои манаст.
Чигуна бе ту ба поён расонам хичронро
Ки ибтидои фироқи ту мунтаҳои манасти?
Ту рангу бӯи тароват ба гулситон додӣ
Ки андалеби ҳазин Пайрави навои манасти.

Январь, 1927.

МУХАММАС БАР ҒАЗАЛИ РИЗОИ

Чу шона маҳрамии зулфи тобдор надорам,
Чу сурма сархушии чашми пурхумор надорам,
Насибу қисмате аз хони рӯзгор надорам,
«Чу зулф рухсати бўсе ба рӯи ёр надорам»,
«Ба кадри як сари мӯ кадру эътибор надорам».

Замона риштаи пайванди ман бурид саросар,
Кунун фироқ қарину хаёл муънису ёвар,
Зи нола синзакабобу, зи гирья бода ба соғар,
«Ҳазор ғам ба дилам ҳасту ин ғам аз ҳама бадтар»,
«Ки кас зи хешу зи бегона ғамгусор надорам».

На шамъи маҳфили аҳбоб гашт сӯзу гудозам,
На абри раҳмати афлок гашт аҷзу ниёзам,
Куҷо равам, ба кӣ ифшо кунам нухуфтаи созам?
«Намениҳад ба сари ман қадам зи ноз чи созам»,
«Ки появу шарафи хоки раҳгузор надорам?»

Кунун ки гӯшаи ҳиҷрон гирифта ин дили мискин,
Ба нақши хонаи шатранҷ шоҳи бе руху фарзин,
Бадин шиор сипас қон диҳам малул наям з-ин,

«Хушам ба бекасии худ ки рӯзи марг ба болин»,
«Ба роҳи ҳеҷ касе чашми интизор надорам».

Маҷӯй хотири ашрор чони ман ба лаб ояд,
Манӯш бодаи ағъёр хуни ман ба сар ояд,
Ба хун фитаи, битапам, нолаам ба арш барояд,
«Зи рашки зулф ки бар рӯи отабини ту сояд»
«Чу мӯ ки бар сари оташ ниҳӣ, қарор надорам».

Илоҷи ин дили девона нест кӯшиши афзун,
Магар ки турраи Лайлӣ ниҳӣ ба гардани Маҷнун,
Қасам бадон лаби майгуну он нигоҳи пурафсун,
«Қидо азон қадӣ мавзуну дур азон руҳи гулгун»
«Назар ба сарву гузар сӯи лолазор надорам».

Ҳузури нахли ту идрокнорасаст, Ризой,
Ба авҷи шеърӣ ту эъзоз норасаст, Ризой,
Зи пайравии ту моро ҳамин басаст, Ризой,
«Зи шарри халқ маро эминӣ басаст, Ризой»
«Ки чашми хайр зи абнои рӯзгор надорам».

Бухоро, 1927.

ДУШВОР ШУД

Боз чашмони ту, эй чоду, ачаб хуммор шуд.
Дарди дилхоро даво гардиду худ бемор шуд.
Гул азон рӯзе ки ҳамчун оразат ранге гирифт,
Булбули бечора дар фаръед бо ман ёр шуд.
Назҳати боди баҳор овард домони сабо,
Баъдазин ҳоли асирони қафас душвор шуд.
Сина шуд сад чок, модоме ки меҳрат чо гирифт,
Дида хун гардид, то лаззаткаши дидор шуд.
Аз табассум сад чаман гул рехт дар фасли баҳор,
В-аз каломаш тӯтиёни Ҳинд шаккарбор шуд.
Хуни дил додӣ ба чоми мо, фалак, рӯзи азал,
Шарбати васлаш паёпай нӯш бар агъёр шуд.
Дӯш Пайрав бурқаъ аз рухсори он маҳрӯ фиканд,
Махви ҳайрат сохт то оина миннатдор шуд.

ФИРОҚНОМАИ МУНИРАИ НОКОМ

(Дар ғафоти духтараш—Мунира гуфтааст)

Дар гурбатам анис шуд андӯху ғам маро,
Ҳаҷри ту дур кард зи диёру ҳарам маро.

Дар бешан фироқ ба чанголи бекаси
Дилреш кард нохуни сӯзу ситам маро.

Як дам ба коми дил зи лабат посухе нашуд,
Охир ба хоки тира кашад ин алам маро.

Рафтӣ, маро дар оташи ҳиҷрон гудохтӣ,
Ҳаргиз мабод сӯзу гудози ту кам маро.

Чун дигарам висол муяссар намешавад,
Он беҳ ки ҳамқатори ту созад адам маро.

Эй нури чашм, оҳ Мунира, кучо шудӣ?
Ногаҳ чи шуд ки аз мани мискин чудо шудӣ?

Боди самуми марг ба гулзори ман вазид,
Он рангбӯи ғунчаи уммеи ман парид.

Дастӣ ситам ба решаи гулбутта теша зад,
Теғи қазо ниҳоли умеди маро бурид.

Доғи фироқ дар дили пурдарди ман ниҳод,
Хори ҷафо ба синаи садчоки ман ҳалид.

.

БА БОҒБОН

Боғбонро бигӯ,
Чист ин ҷустуҷу?
Беҳудаву абас,
Ин ҳама гуфтугӯ!
Ман гуле надидам,
Ман гуле начидам,
Ман зи дур дидам,
Балки нур дидам.
Як назар намудам,
3-ӯ ҳазар намудам.
Дигар канор рафтам,
Ба ёди ёр рафтам.
Гуле бӯ накардам,
Ба гул хӯ накардам.

Биё гӯш кун,
Даме хуш кун,
Фасли гулу баҳор
Айшу-нӯш кун.
Дило, хато макун,
Ба мо ҷафо макун.
Ба гул сӯзу-соз,
Сабури мабоз!
Ҳангоми навбаҳор
Ғанимат шумор.

Ман ки гуле надидам,
Ман ки гуле начидам,
Гуле бӯ накардам,
Ба гул хӯ накардам.

Дар баҳори шабоб,
Вақти айшу шароб,
Шабонгоҳ дар чаман
Зери сояи моҳтоб:
Доштам гуле,
Мушку сунбуле,
Зулфи саркашаш
Рашки ҳар диле.
Девонаи ӯ манам,
Парвонаи ӯ манам,
Дилдодани ваям,
Омодаи ваям.
Ғайри ӯ надонам,
Дигаре нахонам;
Дигар гуле надидам,
Дигар гуле начидам,
Гуле бӯ накардам,
Ба гул хӯ накардам.

Ногаҳон хазон
Бар чаман фитод,
Ранги гул парид
Барги суман фитод.
Амон, булбулон,
Фигон, бедилон,
Гул зи даст рафт...
Ба дил шикаст рафт!
Дигар сафо намонд,
Гуле ба ҷо намонд.

Гуле дигар надидам,
Гуле дигар начидам,
Гуле бӯ накардам,
Ба гул хӯ накардам.

Дидам ҳар тараф,
Сабза сар зада,
Лола доғи ғам
Бар чигар зада,
Обшор санг
Зери сар зада;
Чашмаҳо зи чашм
Ашки пурфишон,
Бод дар фиғон,
Баҳр синазан.
Дӯш булбуле,
Дар ғами гуле,
Болу пар ҳамерехт,
Ашки тар ҳамерехт
Ки:

Ҳон!

Гуле надидам,
Фиғон,
Гуле начидам.
Гуле бӯ накардам
Ба гул хӯ накардам.

Сталинобод, 1930

ПАРВОЗ МЕКУНАД

Дил боз дар ҳавои ту парвоз мекунад,
Пирест ёди кӯдакӣ оғоз мекунад.
Афсурда буд нахли умедаш ба боди нъс,
Еди таровати ту сарафроз мекунад;
Паҳлу ба ҷону по ба сару сина мезанад,
Ҳам ракс менамояду ҳам соз мекунад.

Ҳарчанд дар фироқи ту хун гашт дидаам,
Боре гуле ба ранги мазоқи ту чидаам?

Умрест дидаам ба фирокат дучор буд,
Яъне: дар интизори ту ҷон интизор буд.
Дар ҷустуҷӯят обилапо гаштаму магар
Оху фирғон асои тани бемадор буд?
Бояд ба фиркаташ сару ҷонро видоъ кард,
Дӯш ин қарори мову дили беқарор буд.

Ногаҳ ҳаёли рӯи туам дар назар фитол,
Бозам ҳавои кӯи висолат ба сар фитол.

Богбони гул,
Посбони гул,
Сухт дар ғамат,
Ошьёни гул.
Гӯш кун даме,
Достони гул.
Гарчи дидай,
Навбахори гул.
Умр бурдай,
Дар канори гул.
Синаат пураст,
Аз ғубори гул.
Ҷон фишондай
Дар вафои гул,
Сар фикандай
Зери пои гул.

Дар мизочи гул
Ранги вафо набуд,
Дар тароваташ
Нашъу-намо набуд.

Дар сиришти ў
 Асл ҳаё набуд,
 Ошно набуд,
 Ошно набуд.
 Бӯ набурдай
 Аз сафои гул,
 Маҳв гаштай
 Дар адои гул.
 Ишваҳои гул
 Хон, ғариб буд,
 Дар мизочи гул
 Ранги вафо набуд,
 Дар сиришти ў
 Асл ҳаё набуд.
 Ошно набуд,
 Ошно набуд.
 Бӯ набурдай
 Аз сафои гул,
 Маҳв гаштай
 Дар адои гул.
 Ишваҳои гул
 Хон, ғариб буд,
 Ғамзаҳои ў
 Бас ачиб буд.
 Рангу бӯи ў
 Дилфиреб буд¹,
 Аз вафову аҳд
 Бенасиб буд,
 Тухму решааш
 Ноначиб буд.
 Бегумон будӣ

¹ Дар як нусхаи дигар баъд аз фарди: „Рангу бӯи ў дилф
 буд“, мисраъҳои зер навишта шудааст: „Амон фиреб буд, ф
 фиреб буд“.

Аз чафои гул,
Бехабар будӣ
Аз хатои гул.
Хайфи меҳнатат.
Ройгона шуд...
Умри қиматат
Сарфи замона шуд.
Розҳои дил
То фасона шуд,
Баҳри дилфиреб
Ин баҳона шуд.
Дил кашиду рафт
Аз миёна шуд.
Эй фанои гул,
Мубталои гул,
Чанд хун шавӣ,
Азбарои гул?!

ДАСТИ БУЛҶУРИН

Ба интиҳоби таноби гардан¹

— Ин яке, ин яке аз он беҳтар!..

Ин барои шумо сазоворасти!

Ин муносиб, кашанг, ин хуштар,

Ин таноб, ин таноб даркорасти!

— Баҳри гардан?

— Бале, сазоворасти!..

Дасти нозук,

латиф,

софу,

булӯр

Ҷониби ман дароз шуд.

Ҳайҳот!..

Даст не,

даст не

рамузи ҳаёт!

Шаби маҳтоб, ҷамъе аз ёрон

Домани кӯҳ сайр мекардем,

Сайри маҳтобу найр мекардем,

¹ Га асту к.

Хама дилшоду лек ман —

хайрон!

Ки надонам, чаро чудо гаштам —

аз рафико
яккаву танх

Монда будам ба гушан сахро

Ки баногоҳ боз гашт аён,

Дасти нозук,

латиф

соф,

булӯр

Ҷониби ман дароз шуд.

Хайҳот! ..

Даст не,

даст не,

рамузи ҳаёт!

— Кӯ ҳамон?

Кӯ таноби имрӯзӣ?

Кӯ,

Кучо шуд?

Чаро ба гардан нест?

— Оҳ, афсӯс!

Сад хазор афсӯс!

Дасти нозук,

латиф,

соф,

булӯр

Ҷониби ман дароз шуд,

Хайҳот!

Даст не!

Даст не!

Рамузи ҳаёт!

Сталинобод, март, 1931.

ДАР ФИРОҚИ ДАСТИ БУЛҶУРИН

Баҳри чӣ?
Он итобу нозу ғурур,
Баҳри чӣ,
баҳри чист,
ни дастур?

Аввал эҳсону баъд аз он хичрон,
Маст кардиву баъд аз он махмур
Таъна то чанд, чои меҳру вафо?
Заҳм то кай ба синаи ранчур?
Тори зулфат каманди хеш кушод,
Дил ба қайди ту, дастбаста фитод,
Дастӣ нозук,
латиф,
соф,
булӯр...

Дур шуд...
дур шуд
зи ман... ҳайҳот!

Даст не...
Даст не...
рамузи ҳаёт...

Чи шуд... охир?

Чаро?

Намедонам?..

Бечихат даст аз таноб кашид

В-аз чи рӯ?

В-аз чи рӯй?

Ҳайронам!

Зи ман он дасти нозанин ранҷид,

Охир, аз ман чи кӯтахӣ сар зад,

Домани нози хештан барҷид?

Доман аз дасти дил макаш ки мабод,

Дасташ афтад ба домани фаръёд!

Дасти нозук,

латиф,

соф,

булӯр...

Дур шуд,

дур шуд зи ман

хайҳотӣ...

Даст не...

даст не...

рамузи ҳаёт...

Дил чу дар банди зулф печон шуд,

Чисму қон даст дар гиребон шуд.

Сабру хушу ҳаёл сар то по:

Маҳв шуд, тира шуд, парешон шуд.

З-интизорат ба дида нур намонд,

Субҳи уммед шони ҳичрон шуд.

Даст дил дар каманди зулфи ту дод,

Накашад даст ҳар чи бодо-бод!..

Дасти нозук,

латиф,

соф,

булӯр...

Дур шуд,
дур шуд зи ман,
хайҳот! ...
Даст не...
даст не...
рамузи ҳаёт!

Сталинобод, апрель, 1931.

БА ДУХТАРИ ГУЛ¹

Эй гули навраста, эй ниҳоли хучиста!
Чун ту гуле дар баҳор ранг набаста.
Гарчи зи боғ оваранд даста ба даста,
Ранги ту ранги ҳазор даста шикаста.

Ҳайф бадин нозукиву дасти дилошуб
Панҷаи худро занӣ ба дастаи чоруб.

Донӣ, нозуктар зи дил ба ҷаҳон нест,
Нозукии дил ба назди шиша гарон нест;
Гарчи шикасти диле ба дида аён нест,
Лек хиҷолат зи ҷашми дӯст ниҳон нест.

Гирам чоруб ҳам чу дастаи раъност
Охир, ҷангаш на баҳри роҳати дилҳост.

Ҳарчанд чоруб аст баҳри нафосат,
Ҳарчанд огоҳӣ аз рамузи сиёсат,
Гӯш кун ин нуктаро ба хушу фаросат,
Мӯй бувад роҳи дӯстӣ ва сиёсат,
Сахт бувад лек поси хотири ёрон,
Сахт набошад фироқу ҳолати ҳичрон!

Сталинобод, 1931.

¹ Рӯзе Пайрав ба хонаи як рафиқа меҳмон мешавад. Соҳиби хона дар вақти будани Пайрав ба чоруб кардани хона сар мекунад. Ин шеър ба ҳамин муносибат гуфта шудааст.

МАКТУБ БА РАФИҚАШ

Расид номаи чонпарварат чу бӯи баҳор,
Ба ҷисми хастаи афсурдаам дамид мадор.
Кушодаму ба адаб бӯса додаму хондам,
Ба иштиёқ зи сар то ба по ҳазорон бор.
Чи ғӯямат ки Масеҳӣ — Масеҳ мумкин нест
Зи роҳи дур кунад зинда, мурдари як бор.
Чи хонамат ки табибӣ — табиб ҳам очиз —
Бувад, зи дур намояд илоҷи ҳар бемор.
Ту рӯҳи софӣ, вале рӯҳро на ин софӣ,
Ту нури моҳӣ, вале моҳро на ин анвор.
Ту ҷони мой, вале боз ҳам ғалат гуфтам,
Чаро ки ҷон ба кудуми ту мекунамд нисор.
Ту эътиборию аз эътибор болотар,
Ту ифтихорию аз ифтихор бархурдор.
Нағӯямат ки ту хурӣ — ба хур нест вафо,
Нахонамат чу парӣ, аз парӣ наҷӯям ёр.
Ба ин хушам ки ба номи хушат мусаммой
Ту зинда бошу вафо низ бошадат подор.
Навиштай ки ба озори ҷашм афтодӣ
Ки мекашад бадани нозукат аз он озор.
Қадам хираназар ҷашм бар нигоҳи ту дӯхт,
Ки захми ҷашми бадандеши ӯ гирифт қарор?

Илоҳӣ, кӯр шавад он ҳасуди тиразамир
Дубора гар назаре афканад ба сӯи ту, ёр.
Қасам ба чони азизу ба чашми беморат,
Зи сӯзиши ниғаҳат метапам ба худ чун мор.
Фиғон зи дасти фироку чафон даҳр, эй кош
Ки то ба сина сипар кардаме ман он озор!

РАМУЗИ ҲАЁТ¹

Ман дар он дида, дар нигоҳи сиёҳ
Бас рамузи ҳаёти худ дидам.
Тирагӣ дар назоран ту набуд,
Тирабахтии хештан дидам.
Ба нигоҳат қасам, ки дар нигоҳат
Шабн ҳичрони хештан дидам.
Чашмро аз нигоҳи ман кандӣ,
Парда баҳри видоъ афкандӣ,
Чашми хуммор,

шӯх,

чашми сиёҳ

Дур шуд,

дур шуд

зи ман, ҳайҳот!

Чашм не, чашм не — рамузи ҳаёт!

Аз лабонат, ба ғайри хомӯшӣ,
Баҳри дилпурсӣ нуктае нарасид,
Гӯшро вақфи он лабон кардам —

¹ Ин шеър нотаом буда, аз чанд варақаҳои мусаввада ҷамъ оварда шудааст.

Баста шуд, як ишорае нашунид.
Дидаро дил бар он чамоли ту дӯхт,
Ҷуз рамузи ҳаёт, ҳеч надид.

Чашми хуммор,

шӯх,

чашми сиёх,

Дур шуд.

Дур шуд, зи ман, ҳайҳот!
Чашм не, чашм не — рамузи ҳаёт!

.

Фидои чашми хуморинат, эй шаҳаншахи хубон,
Ба як нигоҳи ту, чоно, ҳазор мартаба курбон.
Агар ба найзаи мижгон задӣ ба синаи решам,
Ба рағми ғайр маро тири туст марҳаму дармон.
На ҳадди ин ки кунам шарҳи дил ба арзи ту рӯзе,
На тобу тоқату сабре ба сар барам шаби ҳичрон.
Яке ба лутфу карам кун назар ба ҳоли харобам
Ки аз барои ту умрест парваридаам ин чон.

Хуш он даме ки гуле аз баҳори хусни ту чинам,
Ба сояи қади навраста соате бинишинам.
Нисори ҳар кадамат ашки шоҳвори یتимам,
Фидои ҳар суханат ҷони хоксори ҳазинам.
Ба бӯи орази раъно — хазонрасида баҳорам
Ба ёди наргиси шахло — фусурдагашта чабинам.

Кори дили мо ба тори мӯи ту афтод,
Бе сару бе по ба чустуҷӯи ту афтод.
Лонаи булбул бисӯхт аз аламу рашк,
То ба чаман накҳате зи бӯи ту афтод.
Аз пай наззораи ду чашми ту, оху —
Беҳуду саргашта то ба кӯи ту афтод.
Ранги маҳу шамс тира гашт ба чашмам,
Як назаре то ба моҳи рӯи ту афтод.

Гуле бичидаму гуфтам, ки гул ба гул шояд,
Ки ҷои гул ба сари синаи ту мебояд.
Туро бидидаму тақдиму пешкаш кардам,
Ки нури хусни ту бо ранги гул бияфзояд.
Баҳору фасли ҷавониву гул ғанимат дон,
Гули шукуфтаи худро мадеҳ ба боди хазон.

То кай ба ноз мегузарй ту хашар-хашар,
Ман то ба кай зи пушти ту тозаъ тапар-тапар?
Қанфиту курси турш ту хӯрдӣ кумур-кумур,
Ман нони қоки сӯхта газидам катар-катар.
Чашмони худ зи қаҳр намудӣ ало-ало,
Аз тарс дасту поям ларзид дағар-дағар.
Шаб бо ракиб бўса бидодӣ шалап-шалап,
Аз қаҳр дандон газидам ғаҷар-ғаҷар.
Бо дигарон мудом кунӣ ту пичир-пичир,
Навбат ба мо, ҳақорату, ҷангу бидир-бидир.

Бухоро, 1921.

В-аз савлати пурхайбати ӯ шер ҳаросон.
 Садҳо сари ғампарвари ғамнок шумурда,
 Садҳо тани дилсӯхта бар хок супурда,
 Ин ҳайкали сангин ба ҷаҳон монда намоён
 Аз хотираи фочианоки Улуб Арслон...
 Донӣ, ба ҷаҳон давлати Чингиз чиҳо кард?
 Дар сафҳаи таърих чи андоза хато кард?
 Осори саноеъ ҳама бар боди фано дод,
 Баҳри фуқаро соикан марғу вабо дод,
 Аз каллаву сар борғаху бурҷ бино сохт,
 Дар рӯи ҷаҳон салтанати ҷавру ҷафо сохт.
 Аз кину ҳасодат шарари ҷаҳл барафрӯхт,
 Бунёди кутубхонаи бемисли ҷаҳон сӯхт.
 Хунрезии хунхорияш ону амал буд,
 Дар сарзаниву каллаканӣ зарбумасал буд.
 Бас мамлакату шахру вилоёти ҷаҳон сӯхт,
 То кӯраи бедодгари хеш бияфрӯхт.
 Хун сохт равон то ки ба дарёёчан Ҷайхун
 Дарёёчан Ҷайхун шуда буд баҳри пур аз хун;
 Ин расм ба ҷо монд аз он қотили ҷаллод,
 То бурҷу манор аз сари инсон шавад обод.
 Рӯзе ки ба гармӣ ҷу дили сӯхтагон буд,
 Рӯзи рамазон — чиллаи моҳи саратон буд;
 Аз пиру ҷавон марду зани халқи мусулмон,
 Аз косибу машкоб, чи ҳаммолу чи деҳқон,
 Лабташнаву дилгушна ҳама мунтазири шом
 В-аз ҷӯши ҳарорат ҳама дилсӯхта, ноком,
 Ингуна нидо дод — яке ҷарҷӣ баногоҳ:
 Эй пиру ҷавон, марду зани халқи Бухоро,
 Эй бандаи фармонбари мӯъмину мусулмон,
 Эй умр ба сар бурда паи тоату фармон!
 Бошед ҳама нек аз ин воқеа огоҳ:
 «Аз марҳамату маъдалати ҳукми шаҳаншоҳ»
 Фардо ки бувад рӯзи саиди мутаборак

*Рӯзе ки ба фирӯзӣ, бо маркази имрӯзӣ
Якранг шавад гетӣ, ҳамсанг шавад даврон*.
Л о ҳ у т ӣ.*

МУЖДА БА ПРОЛЕТАРИ ҶАҲОН!

*Ба устоди санъаткори «Кремль»-и шӯроӣ, адиби
инқилобӣ — рафиқ Лоҳутӣ бахшида шуд*

Эй пролетари дунё!
Эй коргари кайҳон!
Бодо ба шумо мужда,
Аз кишвари ободон.

Аз мамлакати муздур,
Дунёи нави маъмур,
Колхоз шуда — масрур,
Совхоз шуда — шодон.

Аз маркази истехсол,
Дорандаи истиклол,
Бо роҳбари ғаъол,
Органи коммунистон.

Аз кӯраи оташбор,
Сӯзандаи истисмор,
Ғамхори пролетор,
Бунёдкани шохон.

Он кишвари таърихӣ
Қ-аз ҳар тарафаш пур буд
Ҷабру ситаму бедод,
Дору кушишу зиндон,

Он мамлакате к-ӯро
Маҳкум ҳамекарданд,
Шоҳаншаҳу миру бой,
Шайху кашишу рухбон.

Бар қони капитолист,
Тӯфони бало овард —
Шӯриш зи паи шӯриш —
Бӯхрон ба сари бӯхрон.

Бо душмани синфӣ гӯй,
То даст кунад кӯтоҳ,
Қ-ин панҷаи фӯлодӣ,
Омода бувад ҳар он!

Қ-ин оташи қаҳри мо
Дунёи кӯҳанро сӯхт,
Ҳокистари ӯро бин,
Дорад ба ҳаво ҷавлон.

Аз ҳосили дасти мо
Дар панҷ шуда иҷро
«Волхов»-у «Днепр»-у «Вахш»
«Варзоб»-у «Дзегистон»...

Аз панҷаи меҳнаткаш
Ин панҷ муяссар шуд,
Панҷ қитъаи рӯи арз
Шуд панчагазу ҳайрон.

Панҷсолаи аввалро
Дар чор бипаймудем,
Панҷсолаи дуюмро
Дорем ҳамин паймон.

Компартияи Ленин,
Сардории Сталин
Андар раҳи социализм
Моро бувад ӯ раҳдон.

.

15 СОЛ

Ба муносибати 15-солагии Инқилоби Октябръ

Ба рӯи лавҳаи таърих,
Сад ҳазор рақамҳо
Қашида, лек:
Чу ин 15, рақам накашида,
Надида ҳеҷ ба чашму,
Ба гӯш ҳам нашунида...

Ба рӯзу
 моҳу
 ба солу
 ба аср...

Давраи дуньё.
Бале, дуньё —
Дуньёи кӯҳна,
Балки фасурда
Ҳазорҳо рақами тирагун қашида ва
Аммо...
Чу ин рақам —
Рақами сурхи 15 накашида,
Надида ҳеҷ ба умру
Ба гӯш ҳам нашунида.

Ачаб?!...

Чи сон ракам аст —

Ии ракам, ки давран дунъё

Бале давран дунъён буржуазия,

Як чо...

Ки дар ҳисоб наёяд,

Ба як фулус наярзад,

Ба пешии ҳайбати ин 15

Зи тарс биларзад

Ба як фулус наярзад.

Чаро?!..

Чу ин раками сурхро ба умр надида,

Надида ҳеҷ ба чашму

Ба гӯш ҳам нашунида.

Ҳазорҳо раками тирагун кашида, ва

Аммо

Чу ин ракам —

Раками сурхи

15 накашида...

Надида ҳеҷ ба чашму

Ба гӯш ҳам нашунида

.

Муштзӯре буд дарон кишлок
Буд мулакқаб ба Музаффар чаток.
Соҳиби мулку чаману боғ буд,
Аз кафи ранҷи дигарон чоғ буд.
Аспу хару уштуру бузғола дошт,
Модагаву барраву гӯсола дошт.
Судхӯрӣ буд сару кори ӯ,
Ҳилагарӣ мояи бозори ӯ.
Ду зану ду чӯрию ду банда дошт,
Одати ифлоси бади ганда дошт.
Баски бадаъмолу дилозор буд,
Неши забонаш чу дами мор буд,
Мушт ҳамекӯфт ба фарқи фақир,
Раҳм намекард ба бемору пир.
Ғаллаи бисъёр ба амбор дошт,
Мошу чаву гандуму чавдор дошт.
Қамбағалу батраку бечораҳо

.

ВАФОТИ ЛЕНИН

Ором шав, эй навои музик!
Эй байраки сурх, сар фуру кун!
Эй нағмасарой, дам фуру бар!
Мурд Ильич — пешвои мазлум.
Андар дили синфи коргарҳо
Афтод шарори мотами сурх.
Дар дуди сиёҳи абри торик
Чавлон мекард байраки сурх.
Не!.. Ҳеҷ намурдааст Ленин,
У зинда бувад,
Ҳамеша бо мост!
Эй музика, нола соз!
Хон, марш!
Мурд Ильич,
Зинда бод Ленин! —
Ленин ба дили пролетарҳост.

Александр Жаров

Сталинобод, февраль, 1931.

БА ВАФОТИ ЛЕНИН

Не мавчу чуши зилзила, не тундбоди сахт
Афканда ин талотуму хангома дар замин.
Ҳон, мерасад хабар ки
Ленин рафт аз миён!..
Ояд хабар ки
Фавт намуд Ильич Ленин!..

Боз ист, офтоб!
Ту, эй шамс, раҳм кун!
Як лаҳза сабр кун,
Ба зиё барфро масӯз:
Аз тирагӣ туро хабаре нест,
Боз монд,
Он шӯълаҳои синаи Ильич аз фурӯз!..

Дунё... завод... дастгаҳи бекарори ман,
Дигар ба бӯстон наниҳад пой боғбон!
Бишнав ту, эй ҷаҳон, ки
Зи дунёи коргар
Мафқуд гашт ҳайкали пурзӯр, паҳлавон.

З-ин пас шарорае назанад хини гуфтугӯ,
З-он нутқи отабини шарарбори хонасӯз.
Аз пеши кӯран шарарафрӯзи инкилоб
Якбора дур гашт чу устои кӯрасӯз!

Дар мазрае ки занг занад нолаву фиғон,
Он ҷо ки дар фазош садо рақс менамуд —
Нокарда ҳеҷ гирия ба як умр, деҳқон,
Дидам ба сони тифл чунон гирия менамуд.

Пайдост к-ин ба риштаи фӯлодии матин
Хамвора раста зери нидоҳои Октябрь,
Пайдост, солҳои паёпай ба зиндагӣ
Ин синфи камбағал шуда пайванд бо Ленин.

Чун дар миёни анбӯҳи авлоди навҷавон,
Он ҷо ки маҳкамаст асоси ленинчиён,
Миллионҳо сарони ленинизм зиндааст, —
Бас инчунин бувад, Ильичи мо намурдааст!

Бас, баҳри ҷӣ зи ғурриши ин тундбоди саҳт
Дар зери мавҷу зилзилаву ларзиши муҳит
Хон, мерасад хабар ки:
Ленин рафт аз миён!
Ояд хабар ки ғавт намуд Ильич Ленин! ..

Александр Жаров

Сталинобод, январь, 1931.

МУСОБИҚАИ СОЦИАЛИСТЯ

Бисъёр монеъ, бисъёр садҳо
Афтода дар кор,
Истода дар роҳ.
Аммо нагардем,
Мо ҳеҷ аз ин роҳ,
Ҳаргиз натарсем —
Аз макри бадхоҳ!..
Дар кори тоза,
Омода бошем,
Дар вақти тафтиш
Озода бошем;
Аз якдигар пеш
Истода бошем!
Аз кист маҳкам?
Аз кист бисъёр?
Кори кӣ беҳтар?
Чинси кӣ зебо?..

Февраль, 1931.

АЗ ПОСТАНОВКАИ „МЯТЕЖ“

Чеосов

Рӯ ба сахро оварам дардам ду боло мешавад,
Ёри ханҷарбози ман дар шӯру-ғавғо мешавад.
Як тараф аз неши хори гул шавад дастам фигур,
Боз аз дигар тараф тири ниғаҳ ҷо мешавад.

Сирекин

Меҳмонҳо доштам, андар табак мошоба буд,
Қирғизи бечора аз дарди шикам афтода буд.
Аз қимизу бўза то вақти сахар бардоштам,
Кайфи ӯ, биллаҳ ки, бехтар аз шаробу бода буд.

Чеосов

Ман ба митинг рафтаму як гулғизоре дидамаш,
Номи ёрамро ба сад аҷзу адо нурсидамаш,
Гуфт: номи ман демокрот асту қорам сарсарӣ,
Садкаи он ному саргардони ӯ гардидамаш.

Қарабоев

Дуздҳоро як ба як бо тир паррондан равост,
Раҳм қардан, сабр қардан, шарм қардан носазост.
Ман ки бо мушти худ оҳанро брешим сохтам
Рӯ ба рӯи хасми худ ором будан қай равост?!

*БА ШОИРИ ҲУНАРМАНДИ ТОЧИК
ПАЙРАВ СУЛАЙМОНӢ*

I

Эй шоири номдори тоҷик,
Донандаи нуктаҳои бориқ!
Бисъёр шудам зи номаат шод,
Эй хонаи некии ту обод!
Аз Тоҷикистон ба шаҳри Маскав,
Сеҳри қаламат фиканда партав.
Гуфти ки дар ин мухити озод,
Аз тоҷики комсомол кунам ёд.
— Он қувва ки дил ба вай бидодам,
Албатта, намеравад зи ёдам.

II

Ин давра ки пунбаҳои тоҷик
Бирҳонадамон зи шарри Амрик.
Боист ки комсомол дар он ҷо,
Бозӣ бикунад роли муҳимро.

Ту низ ки як ҷавони покӣ,
Қоил ба усули иштироки,
Бояд ба ҳунар намуна бошӣ,
Сарбози сафи коммуна бошӣ.

III

Аз маркази томи инқилобӣ,
Сад шӯъла салони инқилобӣ
3-ин пири ғуломи навҷавонон,
Бар комсомолони Тоҷикистон!

Москва, январь, 1931.

ПАЙРАВ ЗИ МИЁН РАФТ

Пайрав ки яке шоири шӯрони мо буд,
Сад хайф ки, дар айни ҷавонӣ зи миён рафт.
Дар даҳр баҳорасту хазонаст,azoleкин
Афсӯс тавон хӯрд бар он гул ки ҷавон рафт.
Аз маҳфили аҳбоб дар ин мотами ҷонсӯз,
То абри сиях дудсифат оху-фиғон рафт.
Лекин насазад нола, ки дар гулшани шӯро
Сад гул расад он рӯз ки як гул ба хазон рафт.
Сад Пайрави комил ивази ин бирасонем,
Як Пайрави наврастаи мо гар зи миён рафт.

Июнь, 1933.

**БА ЁДОВАРИИ ШОИРИ ШУРОИИ ТОЧИК—
ДУСТАМ ПАЙРАВ СУЛАЙМОНӢ**

Телеграм зи Самарканд ба Сталинобод —
Телеграмман мудҳиш, расид тунд чу бод;
Хабар, хабар —

«Хабари дилхарошу пурҳаяҷон»¹

Чу тир қонгузарасту чу тег тез, чунон
Ки з-ӯ яке шуда гириёну, дуюмӣ ларзон,
Яке ғарики таассуф, яке дигар хайрон!
Чи сон хабар?

— Ба рафикон расида ин мазмун,
Ки:

«Соати шаши рӯзи 9-ми моҳи июнь
Адибу шоири шӯрой — Пайрави ноком
Вафот ёфт пас аз хастагии пур-олом...»
Суханшиносу фасохатнигору санъаткор,
Ки санъати қаламаш қариҳо шавад подор;
Зи бӯстони адаб худ чу булбуле бипарид,

¹ Ин мисраъ аз як шеърӣ ҳуди Пайрав гирифта шудааст. П. Д.

Вале шукуфани абиёти ӯ бувад ҷовид.
Кунун ба мотами ӯ ҷои оху афгон нест,
Чунии сифат — сифати хизби большевикон нест!
Ба мо равоист, ки тарбияти ҷавононро
Кунем бо сифати хуб комилаи иҷро
Ки то зи батраку колхозчиёну коргарон,
Зи байни тӯдаи меҳнаткашонӣ рӯи ҷаҳон,
Ба ҷои Пайравӣ Ғафтидаи пуристеъдод,
Талантҳои зиёди ҷавон шаванд эҷод!
Талантҳои кависаиъати пролетарӣ,
Талантҳои баланди ҳаёти ранҷбарӣ.
Талантҳои ҷу Горький — адиби оламгир,
Талантҳои ҷу Лохутӣ — устоди кабир.

Степановод, июнь, 1933.

ҲАКИМ КАРИМ

МОНАНДИ ГУЛ НАШУКУФТИ

Хурд будӣ, навозишат карданд. Хандидӣ. Завкидӣ. Қох-коҳ задӣ. Кӯдакона ноз кардӣ. Модар, модарона бӯсид. Падар, падарона саратро молид. Чашмонат лаҳча барин медурахшиданд. Рухсорат себи сурх барин метобид.

Ҳаёт васиқан бағоятро ба дастат дод. Замини куҳансол оғӯши худро ба ту боз намуд. Ситораҳо хандиданд. Офтоб, пеш-пешӣ ту ракс кард. Замон аз ҷавлонгоҳи худ ҷой, давра шамшери бурро дод. Аср талаби қонуниашро пешниҳод намуд. Ҳақ дошт.

Давидӣ. Ҷаҳидӣ. Наъра задӣ.

Ин баҳори умрат, навбаҳори соли дурахшонат буд.

— Кӯ роҳ?! Кӯ истикбол?! — гуфтӣ. Ин остонаи даромадгоҳат буд.

Дар рағҳои ту хуни ҷавонӣ мечӯшид. Медамид. Шалпар кист, шалпаршавӣ чист,—намедонистӣ. Рехтани барғони гули навбаҳор чист? Пажмурда шудани рӯх, озурда шудани дил чист? — хабар надоштӣ. Ба на-

возиши модарат табассум кардӣ. Ба омӯзиши падарат писханд задӣ. Пасро пас, пешро пеш задӣ. Бо ҳаёт гушті гирифтӣ.

Мавҷи мағрурияти давра чӯш зад. Дар қасри азим ба рӯи «чаноби оӣ» туф кардӣ. Алами синаҳои чок, танаҳои бесар, наҳрҳои қирмиз, интиқоми ҳамасронат—бинокорони гулистони ояндаро гирифтӣ. — Ҳақ доштӣ,

Шикоргоҳи сайёдон, хоки шиббахӯрдан Эрон, қабри поймолшудан ҷовидони Хайёми азиз ва Саъдии бузургро зиёрат кардӣ. Ҷӯянда, ёбанда — гуфтӣ. Ба онон дастӣ умед дароз кардӣ. Дар ғарибӣ шабҳои торро рӯз намудӣ. Дар болои ҷилдҳо, саҳифаҳо, сатрҳо, ҳарфҳо мижа назадӣ.

Китоби ҳаёт саҳифаҳои асрашро гардондан гирифт. Ҳар як байти он, ҳар як достони он, ба ту дарси чӯшхуруш доданд. Заки будӣ, аммо шогирди саркаш будӣ. Ноз мекардӣ. Ба дарс дер меомадӣ. Шӯх будӣ. Вале устодат забардаст буд. Ин дарсҳо чӯшхуруши ҷавониатро паст карданд. Ҷилаватро доданд. Қалиди саодатро ба ту супурданд. Дар охир:

— Марҳамат, ана, ҷавлонгоҳ!—гуфтанд. Умедвори мавҷи пурҳаяҷони латифи ту шуданд. Умедвори ҷавлонзании ҷусту ҷолоки ту гардиданд.

Сабза барин сабзидӣ. Шервор қадам мондӣ. Пеш рафтӣ. Чун барран ширмаст ба теғаҳо давидӣ. Харсангҳо садди роҳат шуданд. Ғалтидӣ, хестӣ. Боз давидӣ.

Ғамзан дуруштони ҳаёт, нози дағалони зиндагонӣ, ҳастии ҳассоси туро коҳонданд. Рӯҳи фараҳноки туро пайдарпай пажмурда намуданд. Рӯхсори сурхатро зард, оташи ҷашмонатро хомӯш, мӯйҳои сияхатро парешон карданд. Хамидӣ. Маъюс, ҳазин шудӣ. Аз сари минбар дар болои тобути ҷасади зинда, вале рӯҳи мурдан ту «чаноза» хонданд. Нахандидӣ. Нолидӣ. Гиристӣ.

Ед дорӣ, чароғат дар арафои хомӯш шудан буд.
Ҳаёт, ба ҷои ҷароғи сиёҳи аҷдодӣ, ба ту маяки пурнури
истикболро бахшид.

Ед дорӣ, зинда дар гӯр шуда будӣ. Ҳаёт, ба ҷои
қабри торик, ба ту ҷаманзори тохтутоз дод.

Ҷилаваш дар дастат, аспӣ аср шиҳа зад, ғамзанамоӣ
қард, вале ту болои он дуруст нанишастӣ. Савор шуда,
боғистонро насайридӣ, мевазиро наҷашидӣ, гулҳояиро
ба баногӯшат наовехтӣ. Ба бӯяш сер нашудӣ. Монанди
кӯдак наҷавқидӣ, монанди гул нашуқуфтӣ.

Сталинобод, апрель, 1934.

МУНДАРИЧА

Пайрав Сулаймонӣ	III—VIII
----------------------------	----------

Қисми I

Калам	3
Шукуфаи ирфон ё худ озодии занони Шарқ	4
Тахти хунии	8
Республикаи Тоҷикистон ва матбуоти ранҷбарии тоҷик	16
Ба муносибати инқилоби Бухоро	22
Калами санъат ва меҳнат	24
Ба устоди „Сели оҳанин“ Серафимович	25
Таърихи манораи Улугбек	27
Ба зарбдор!	28
Мужда бод, зида бод ҳаштӯми март	29
Якӯми Май	30
Корвон	32
Сарват ва меҳнат	34
1905	36
Таърихи ғавти шоирӣ меҳнаткаши форс Шайх Алӣ пинадӯз, 19-ми августи соли 1929 дар Бухоро	38
Ба ҷамъияти Ҳилоли аҳмар	39
Ба муносибати вафоти шоири инқилобии рус Маяковский	40
Бар зидди оппортунистони „чап“ ва рост. Ба ёрии зарбдорон	41
8-ми март ва санои нафиса	42
Пролетарҳо	43
Ду ҳучум	44
Навиди Вахшстрой	45
Ба муносибати тӯи 8-солагии „Ҳақиқати Ёзбекистон“	50
Марши пионерон	51
Марши байрақи меҳнат	53
Ба адиби сурхи инқилобӣ рафиқ Лохутӣ	55
Яке аз шиорҳои баъд аз шӯриши соли 1905	56

Қисми II

Якӯми май ва МОПР	59
Ҳиндистон	61
Як қурбонии кӯчаи буржуазии Европа	63
Ба муносибати воқиаи Афғонистон	65
Ба фалокатзадагони зилали Эрон	66
Асира ё худ исён	70
Ба шарафи қиёми занони шарқ	72
Ба тахтишини	74
Ба милитаристони Япония	75
Шӯриши Чин ё худ воқиаи Нанкин	82

Қисми III

Баҳори Тоҷикистон ва нолаи чӯпонӣ	87
Баҳория	88
Насими баҳорӣ	89
Интиҳоби маъшук	91
Тазмини ғазали Рӯдакӣ	92
Оҳанги тор	93
Чи шуд ки?	94
Шаби ҳичрон бо хаёли ҷонон	95
Фироқнома	97
Кай гуфтаамат?	100
Гар ту дар пайванд бошӣ, аз ҷаҳонам бок нест	101
Сазон ман аст	102
Мухаммас бар ғазали Ризоӣ	103
Душвор шуд	105
Фироқномаи Муниран ноком	106
Ба бегбон	107
Парвоз мекунад	110
Бегбони гул	111
Дастӣ булӯри	114
Дар фироқи дастӣ булӯри	116
Ба духтари гул	119
Мактуб ба рафиқаш	120
Рамузи ҳаё	122
Фидои ҷашми ҳуморинат, эй шаҳаншаҳи хубон	124
Хуш он даме ки гуле аз баҳори ҳусни ту чинам	125
Кори дили мо ба тори мӯи ту афтод	126
Гуле бичидаму гуфтам, ки гул ба гул шояд	127
То кай ба ноз мегузарӣ ту хашар-хашар	128

Қисми IV

Шеърҳои нотаом

Манораи марг	131
Мужда ба пролетари ҷаҳон!	134
15 сол	137
Муштзӯре буд дарон қишлоқ	139

Тарҷимаҳо

Вафоти Ленин	140
Ба вафоти Ленин	141
Мусобиқаи социалистӣ	143
Аз постановкаи „Мятеж“	144

Хотира Пайрав

Ба шоири ҳунарманди тоҷик Пайрав Сулаймонӣ	145
Пайрав зи миён рафт	147
Ба ёдоварии шоири шӯроии тоҷик—дӯстам Пайрав Сулаймонӣ	148
Монанди гул нашукуфтӣ	150

ПАЙРАВ СУЛАЙМАНИ
СБОРНИК СТИХОВ

На таджикском языке

Тартибдиҳанда: *М. Турсунзода*
Муҳаррирони маъсул: *М. Турсунзода*
ва *С. Худойбердизода*

Отв. редакторы: *М. Турсунзода*
и *С. Худойбердизода*

Подписано к печати 12/III 1941 г.
М 35653. Заказ № 3631. Тираж 5.200.
Печ. л. 10³/₄. Уч. л. 4,56. тип.
знаков в печ. листе 33.400.
Цена 2 р. 96 к., пер. 2 р. 25 к.

Лениздат, типография № 3
им. Коминтерна, Ленинград,
Красная ул., 1.